Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 15 сентябрь, 1977 шу. ● № 111 (5778). ● Мах 2 кеп.

КПСС обкоме

ЮБИЛЕЙНИ ВАХТА ТОЛАМЕ ЧАКХЪЯККХА!

«СТАРОГРОЗНЕФТЬ» НГДУ-и «КРАСНЫЙ МОЛОТ» ЯХАЧА ГРОЗНЕНСКИ МАШИНАШЪЕЧА ЗАВОДА ЧУГУНОЛИТЕЙНИ ЦЕХЕИ КОЛЛЕКТИВАША ДIАДОЛАДАЬЧОХ

КПСС обкома бюро хьежай «Старогрознефть» НГДУ-и «Красный молот» яхача грозненски машинашъеча завода чугунолитейни цехеи къахьегача коллективаша дIадоладаьча гIулакхага. ТIайийцача соцам тIа белгалду цу коллективаша Октябра хьалхарча социалистически яхье дика хьокхамаш гойта хилар. «Старогрознефть» мехкдаьтта доаккхача управлене коллективо дIабахача бархI бетта тIеххоачашдаьд Октябра хьалхара шоай социалистически декхараш, планал совгIа 35,2 эзар тонн мехкдаьтта а луш, даккха оттадаь хинначул 13,8 эзар тонн дукхагIа. «Красный молот» завода машинашъераша а иштта ханал хьалха кхоачашдаьд 7 ноябрь тIакхоачаш 300 эзар сома продукци планал совгIа маьхала яккхара дола шоай декхараш.

Белггаларча денга кхача диса хIара ди лакхаэффективни къахьегаш дIадахьа гIерташ «Старогрознефть» НГДУ-и «Красный молот» завода чугунолитейни цехеи коллективаша дег тIара жоп делар «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагIа болх бе аьнна мехка хьалхле лелаеча предприятеша дIадоладаьча патриотически гIулакха. Цар шоашта тIайийцад керда доккхагIдола социалистически декхараш, «Старогрознефть» НГДУ коллективо дош деннад Октябра цIей тIакхача йисача хана планал совгIа 10 эзар тонн мехкдаьтта даккха, «Красный молот» завода литейщикаша — 7 ноябрага планал совгIа арахеца кепа чу хьаю заготовкаш 150 тоннага кхачийта, уж хул хьалха тIайийцача декхарел 100 тонн дукхагIа.

КПСС обкома бюрос къоабалдаьд «Старогрознефть» мехкдаьтта доахача управленеи «Красный молот» завода чугунолитейни цехеи коллективаша Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна керда доккхагIдола социалистически декхараш тIа а ийца «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагIа яхь дIайолаяр.

КПСС горкомаши райкомаши, облсовпроф, ВЛКСМ обком, юххьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я «Старогрознефть» НГДУ-и «Красный молот» завода чугунолитейни цехеи коллективаша, Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара даха ма-доагггIара накъадахара хетадаь керда доккхагIдола социалистически декхараш тIаэцара дIадоладаь патриотически гIулакх хьаллаца а шерра дIадоаржаде а, «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагIа йола яхь массанахьа а йоаржае, къахьегача коллективай низаш 7 ноябрь тIакхача дисача хIара денна овсарле лакха йолаш къахьегара тIадерзаде.

Министерствай, ведомствай, предприятейи организацейи, боахама кулгалхой декхарийла ба ерригача къахьегача коллективаша лерpагIеи овсарле лакха йолаши болх белга, Октябра хьалхара социалистически декхараш ханал хьалха кхоачаш а тIеххоачаш а делга, 1977 шера план толаме кхоачашъелга Iалашдергдола организационнии техническии мероприятеш оттае а чакхъяха а.

Республикански газетий редакцеш, телевиденеи радиовещанеи комитет декхарийла я «Юбилейни вахта толаме чакхъяккха!» яхача девизагIа йола социалистически яхь миштта лел, Октябра 60 шу дизара сийна тIайийца социалистически декхараш кхоачашдеча хьалхалаттача коллективай опыт шерра ювца.

Шайхаев Сайд-Али (сурта тIа) Сунженски района ЦIеча Эскара цIерагIча колхозе жена гIулакх деш вола массехк шу да. ХIара шера ший социалистически декхараш тIеххоачашду цо.

Укх Октябрьски юбилея шера хьалха латтача болхлочо геттара лакха социалистически декхар тIайийцад — хIара 100 жийна сих 160 Iаьхарг кхебе. Из районе лакхехьара цифра я.

С. ХАКИЕВА сурт.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА ТУРПАЛА УКРАИНА КОМПАРТЕ ЦК ХЬАЛХАРЧА СЕКРЕТАРА НОВ. В. В. ЩЕРБИЦКЕНА ЛЕНИНА ОРДЕНИ «СЕРПИ МОЛОТИ» ЯХА ШОЛЛАГIА ДОШО МЕДАЛИ ЯЛАРАХ ДОЛА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Коммунисташи республика берригa къахьегамхойи юрта боахам дегIабоалабара хьакъехьара парте XXV съезда решенеш толаме кхоачашъяра, оттаьча планали тIайийцача социалистически декхарели дика дукхагIа из дIадала торо енна, 1977 шера валови ялат дукха гулдара оарцагIбоахаш боккха организаторски политически болх барах КПСС ЦК Политбюро члена, Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара Социалистически Къахьегама Турпала нов. Щербицкий Владимир Васильевича Ленина ордени «Серпи молоти» яха шоллагIа дошо медали лойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1977 шу, 13 сентябрь.

НОВ. НОВ. С. Б. БАМБАТИЕВНА, Ю. А. ГЕЛИСХАНОВНА, Л. ЗАХАЕВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ХЬАЖКIАШ ЛЕЛАЕР ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Хадданза а дукха а хьажкIаши силоса лаьрхIа моша доакъари хьувкъаделга Iалашдеча доккхий гIулакхаш карагIдувларах, йоаккхаш йолча продукце дикал тоаярах, цунга дIабода мах кIезигбарах, дуккхача шерашка юрта боахаме беркате болх барах Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни хьажкIаш лелаер яха сийлен цIи лойла:

Бамбатиев Супьян Булаевича — Надтеречни района «Братский» винсовхоза хьажкIаш лелаеча звено звеньевойна.

Гелисханов Ахьмада Ювсапа — Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза хьажкIаш лелаеча звено звеньевойна.

Захаев Лаьчийна — Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхоза механизировании отряда начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 1 сентябрь.

НОВ. НОВ. ЦОКАЕВНЕИ И. П. ШУЛЬДЯКОВНЕИ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ МЕХАНИЗАТОР ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Машино-тракторни паркага тIеховсаре болх байтача доккхий гIулакхаш карагIдувларахи дуккхача шерашка юрта боахаме беркате болх барахи Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни механизатор яха сийлен цIи лойла:

Цокаев Насрудина — Шалински района «Автуринский» совхоза трактериста.

Шульдяков Иван Прокофьевича — Наурски района «Советская Россия» яхача колхоза херттерча механика.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный,
1977 шу, 1 сентябрь.

100000 тонн хьажкIаш йоалархьа вай!

ЦХЬАККХА ХЬАЖКIА ЦА ЮТАШ!

Сихденнад хIанз хьажкIий кхашкара балхаш, ха кIезига йисай, тIаккха де дезар дукха да.

Ка бола ялат чуэца доладалехьа, из канех долча хана, дуккхача районашка Гудермесечул гаьнна лакхагIа бар цун хьувкъам. ТIаккха чуйийц даьлча, амбарашка? Гудермесций хьокхам эггара лакхагIа хилар. Из тамаш е йоагIаш хIама а дац: цу района къахьегамхоша массанел хьалха чуйийцар ялат, дойтаизар из.

Доладеннад шоллагIча кIимарса балхаш, хIанз а хьалха гудермесцаш ба. Iоаяь опыт а лоархIаш, нийса, хьалхxе оттаьча планагIа доаржадаьд цар хьажкIаш чуэцилга.

Денгара-денга балхаш сихдеш чуэц хьажкIаш Грозненски районерча чуэцара-транспортни отрядаша. ШоллагIа хьувкъам балха 20 дийнахьа чуэца лаьрхIача грозненцаша лакхарча овсарленца болх байт техникага. Лоацача хана ялат чудерзадара яхьа иниципатораш болча «Атагинский» совхоза хьалха латтача механизатораша комбайна дийнахьара балха овсарал 6 гектарага кхоачаяьй. Иззал хьокх хьажкIаш «Первое Мая» цIерагIча колхоза, Ленина цIерагIча колхоза, «Горячеисточненский» совхоза дикагIболча механизатораша а. Ерригача районе юккъера лаьрхIача цхьан комбайно дийнахьа чуэца хьажкIаш 4,5 гектарага кхоач.

ДикагIа мичахьа да хьажар духьа доаладергда вай: грозненцашца яхь лелаеча Сунженски районе юкъера лаьрхIача хIара комбайно хьекха хьажкIаш 1,2 гектар мара яцар 11-ча сентябре.

ХIаьта а цар яраш эггара лохехьара цифраш яц. МагIалбикерча совхозашка, масала, хIара комбайно хьеккай... 0,2 гектар хьажкIаш.

Цу районашка бахьанаш доах, хIанз а ерригача техника болх болабайтабац, яхаш. Из бакъда, МагIалбикерча совхозий 30 комбайнах 11-ча сентябре болх беш 4 мара яцар. Сунженски района колхозашка болх ца беш яр 56 агрегат.

Цхьабакъда, Грозненски районцера ерригa 68 комбайн наггахьа еце ца юсаш, шеяр болх беш яр. Цига вIашагIъеххача чуэцара-транспортни отрядаша, эшшача бесса маневраш а еш, хьажкIаш кхаьчача кхашкара чуэц уж. ТIаккха сенга хьежаш багIа МагIалбикерча совхозашка, сунженски колхозашка, кхыча районий боахамашка? ХIана йохкац, тIехьа ца а тетташ болх бара, чуэцара-транспортни отрядаш вIашагI, дIа хIана болабац цар болх кхаьч-кхаьчачара хьажкIаш чуэцаш миневрашъ а еш?!

ШоллагIа хьувкъам чуэцара хоадаяьча лоаццача хано дIадех болх дика вIаштIехьбаккхар, техниках бизза пайда эцар!

12-ча сентябрга хьажкIаш чуэцарах йола сводка

Районаш	ДIайийна кхаш (га)	Чуйийцаш (га)	Чуйийцаш дIайийнарех (проц.)	Деррига а ялат даккхара задани (тонн)	Гулдаь даьнниад (тонн)	Задани кхоачашъяра процент	Юкъера лаьрхIача гектаро ду хьувкъам (цент.)
Гудермесски	570	305	54	1500	613	41	20,1
Грозненски	5630	2743	49	14600	6671	46	24,3
Шелковски	1050	367	35	3000	1457	49	39,7
Шалински	4754	1182	25	16600	3902	24	33,0
Урус-Мартан.	3410	599	18	11900	1687	14	28,2
Наурски	871	133	15	2600	678	26	51,0
Надтеречни	2470	342	14	6200	828	13	24,2
Ачхой-Мартан.	1570	223	14	5600	667	12	29,9
Малгобекски	1740	62	4	3500	117	3	18,9
Ножай-Юртов.	1219	35	3	2200	49	2	14,0
Советски	545	15	3	1100	30	3	20,0
Веденски	561	8	1	1100	32	3	40,0
Сунженски	4998	74	1	17000	268	2	36,2
Назрановски	4375	—	—	13100	—	—	—

ШОЛЛАГIА ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

ХажкIаш сихъяь чуерзаяра оарцагIбаьшаб Шалински района «Джалка» совхозе. Укх шера къаьстта лакхара хьувкъам чуба лаьрхIад хьажкIаш лелаераша. Боахаме чуэца езаш я цхьа эзар гектар хьажкIаш. Уж хьалкхееча шоай низи хьинари ца кходеш къахьегаш хьабаьхкаб цIи хеза болхлой Социалистически Къахьегама Турпал Саидов Баудин, звеньевойш Ленина ордеи лелаю Абдулмежидов ХIарон, Къахьегама Шеца Байракха ордена кавалер Борщигов Лака, Ленинеи «Знак Почетен» орденаш йола Вакаев Саламу, Зармаев Абусаид.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизара юбилейна совгIата лаьрхIа дош деннад хьажкIаш лелаераша хIара гектара тIара 45—50 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя, план 35 центнер йолча.

— Укх шера къаьстта дика хиннай хьажкIаш, — йоах Саидов Баудина. — Уж иштта дика хилийтара тха новкъосташа чIоагIа къахьийгар, царна дика Iунал деш таханарча денга баьхкаб механизатораш.

Ялат ханнахьеи ца дойташи чуэцара вIашагIъеллай чуэцара транспортни отряд. ХьажкIаш хьакха хьалхагIа болабеннаб кхоалагIча отделене. Укх деношк. Саидов Баудина бригаде а чуэца йолаяй уж. Укказа цу балха вIашагIъеллай кхоъ звено.

Iуйрийна болх дIаболабалехьа шоай комбайнашта кулг тох механизатораша, тIаккха йолаю хьажкIаш хьакха. Бийсана боад боллалца болх бу.

«Джалка» совхоза хьажкIаш лелаераша хьаллаьцад «Балха 20 дийнахьа чуэцаргья хьажкIаш» аьнна «Атагинский» совхоза къахьегамхоша республика механизаторашка даь кхайкарал. ХIаьта шоаш лаьрхIад из болх 16 — 18 дийнахьа йистебаккха.

ХьажкIаш сихагIа чуйийца яхара мел эша хьалаш вIаштIехьдаьхад совхоза кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша.

ХIанз Баудина бригаде хьажкIаш хьоккача социалистически яхье лакхара толамаш доахаш хьабоагIа комбайнераш Наурзукаев Салаудин, Абдулмежидов ХIарон, Джабраилов ХIарон, Саидов Мухьади, кхыбараш. Цар нормах пхи гектар йолча дийнахьа 6—7 гектар хьажкIаш хьокх.

О. ШАДИЕВ.

IАН КИЙЧО ДИКА Ю

Октябра 60 шу дизара юбилей къахьегама дикача совгIаташца белгальаккхара оарцагIбаьинаб Шалински района Куйбышева цIерагIча колхоза кхаш леладераш. Къова механизатор Исраилов Хьаким керте латтача механизировании звенос укх шера хьалххеяй 250 гектар ялатийна лаьрхIа хьажкIаш. Агротехника ерригa бокъонаш нийса лелаярца дика хьийкъай уж.

Массехк ди хьалха йолаяй укхаза хьажкIаш чуэца. Из бехктокхаме болх беш ба дикагIбола механизатораш Магомадов Iабдул-Вадуд, Юсупов Хьусен, Абдурашидов Бауди, Эсуев Солта. ХьажкIаш чуэца йоланча хьалхарча дийнахьа денз шоайла социалистически яхье баьинаб уж механизатораш. Яхье котбаьинараштa лургдола совгIаташ хьалхxе а белгалдаьха да. ХIара дийнахьа ю цар балха итогаш. Цудухьа тIа-тIа совдувл балха толамаш. Цхьаннена а лац новкъостел тIехьависа.

— Ший ханнахьа дика ремонт яь хиларца сеца ца латташ болх бу технико, — яхаш воккхийвеш дувц колхоза председатела Багашев Хьалида. — План 3,3 гектар йолча хIара комбайнера дийнахьа чуэц 5 гектар.

Дог гIоздоахаш да хьалхара толамаш: шин сменагIа болх а беш хьалхарча диъ дийнахьа 4 комбайно чуийцар 80 гектар хьажкIаш. ПланагIа 29, социалистически декхарах 32 центнер яккха лаьрхIача хIара гектара тIара хIанз йоад 35 центнер фуалъяьха хьажкIаш.

— Укх юбилейни шера паччахьалкхенга 250 тонн хьажкIаш йохка езаш я тха колхоз, — дувц дIахо Багашева. — Бакъда, тхоай торонашка а хьежа, оаха керда декхар оттадаьд хьалхашка: Дай-мехка амбарашка 500 тонн цIена хьажкIаш чуйохка. Из хургда Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара оаха лу совгIат.

Сихача боларца кхоачашду колхозе шоллагIа дIайийна культураш чуерзаяр. Балха хIара сахьатах, минутах пайда а эцаш, болх беш я цига техника. Кхашкара колхоза хьатта хIанзле хьакхаьчай 450 тонн томараш тIехь хьажкIаш. Лордех цIен а еш хьажкIаш дIайеча пункте дIаяхьийтай 253 тонн.

ХьажкIаш комбайнаш тIара хьатта хьаозаш а укхазара уж пункте дIакхухьаш а дика къахьегарца белгалбаьинаб трактористаш Зайнабдиев Майрбек, Ахмадов Iамеж. Азиев Амантай, кхыбараш. ХIаьта чIорамйоахаши хоржаши балха хьинар гойт хьаттаi болх беча Виситова Бабаце. Абдурашидовгlар Раисас, Малкапа, Памира, кхычар.

ХIанз, хьажкIаш чуэцаш сихаха йолча хана, куйбышевцашта новкъостала баьхкаб «Сельхозтехника» Шалински МРО шофераш а. ХIара дийнахьа 15 автомашина хул колхозе болх беш.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

1977 шера бархI бетта районаша, производственни, Iилман-производственни объединеней, управленей, предприятей коллективаша эффективности балха дикали лакхъяра, республика промышленносте, гIишлошъеча, транспорте иттлагIча пятилетка шоллагIча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяра йолча социалистически яхьа итогашка а хьежа КПСС обкома бюрос, НГIАССР Министрий Совето, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо соцам баьб:

Районий хьалхарча группе гIолла: хьожайойла:

Хьалхара моттиг, республикански газеташ тIа оттадаьча республикански Сийлен улга тIа хьойла,

Грознера Октябрьски район,

продукци маьхала яккхара бархI бетта план 102,9 процент, къахьегама овсарле лакхъяра задани 102,1 процент кхоачашъярах, соахка арахецаш хиннaчул 6,1 процент дукхагIа продукци арахецарах;

ШоллагIа моттиг, республикански газеташ тIа оттадаьча республикански Сийлен улга тIа хьойла,

Назрановски район,

продукци маьхала яккхара бархI бетта план 102,9 процент кхоачашъярах, соахка укх хана арахецаш хиннaчул цаI-ах процент дукхагIа продукци арахецарах, цхьан болхлочоа лаьрхIача къахьегама овсарле 5,3 процент лакхъярах.

Районий шоллагIча группе гIолла хьожайойла:

хьалхара моттиг, республикански газеташ тIа оттадаьча республикански Сийлен улга тIа хьойла,

Наурски район,

продукци маьхала яккхара бархI бетта план 103,5 процент, къахьегама овсарле лакхъяра задани 105,5 процент кхоачашъярах, соахка бархI бетта арахийцачул 10,7 процент дукхагIа продукци арахецарах;

шоллагIа моттиг, республикански газеташ тIа оттадаьча республикански Сийлен улга тIа хьойла,

Урус-Мартановски район,

продукци маьхала яккхара бархI бетта план 103,4 процент, къахьегама овсарле лакхъяра задани 128,4 процент кхоачашъярах, соахка укх хана арахийцачул 15,9 процент дукхагIа продукци арахецарах.

Производственни, Iилман-производственни объединенешка, управленешка, предприятешка гIолла

1977 шера бархI бетта йолча социалистически яхьа итогех котбаьннараш лоархIалба:

СССР 50 шу дизара Грозненски химически завод,
Н. Анисимова цIерагIа Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод,
производственно-товарни контора,
ацетонови завод,
«Старогрознефть» НГДУ,
«Горскнефть» НГДУ,
«Октябрьнефть» НГДУ,
Горячеводски бурув тохара балхий управлени,
Карабулакски бурув тохара балхий управлени,
Грозненски бурув тохара балхий управлени,
«Грознефтегеофизика» трест,
«Красный молот» завод,
«Пищемаш» завод,
ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод,
«Оргтехника» производственни объединене «Электроприбор» завод,
«Промавтоматика» Iилман-производственни объединене опытни завод,
«Союзавтоматстром» Iилман-производственни объединене опытно-экспериментальни завод,
РСФСР жилищно-коммунальни боахама Министерства Грозненски экспериментально-механически завод,
Объединенни Грозненски ТЭЦ,
ТЭЦ-2,
производственни швейни объединени,
«Чечениигушвино» объединени,
Калиновски винзавод,
Наурски винзавод,
№ 4 йола маькха завод,
Ермоловски леспромхоз,
Назрановски мехлесхоз,
Старопромысловски кирпишкаш ю завод,
«Чечингазстрой» трест,
«Чечингремстрой» трест,
Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене гIишлошъеча механизаци ю управлени,
«Чечениигушводстрой» гIишлошъеча управлене ПМК-2,
«Чечениигушводстрой» гIишлошъеча управлене ПМК-7,
Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СМУ-11,
Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене СпецСМУ,
«Чечингсельстрой» треста ПМК-432,
«Грознефтехимремонтстрой» треста № 3 йола ремонтно-гIишлои управлени,
«Кавэлектромонтаж» треста Грозненски монтажни управлени,
«Центрспецстрой» треста Грозненски специализировании управлени,
пассажирски предприятей Грозненски производственни объединени,
Нохч-ГIалгIай транспортни управлене автоколонна 1572,
бувзама Грозненски дистанци,
бытови гIулакхаш деча министерства кога гIирса ремонт ю тегеи фабрика,
«Чечингремстройбыт» ремонтно-гIишлои управлени.

ИЙС БЕТТА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Дика хьокхамаш гойташ хьабоагIа «Шалинский» совхоза хьайбаш леладераш. Юбилейни шера ийс бетта дулх дохкара план 1-ча сентябрга кхоачашъяьй. ХIанзле, кIезига планал совгIа а долаш, паччахьалкхенна дIадевнад 631 тонн дулх.

Тха боахама доалахьа 3 эзар бежани 6600 хьакхеи я. Доахан дерстагIа хургдолаш лоамашка, буц дикагIа йолча хьалдигад. Цонашка уж доажадеш ба Абдулкадырова МархIен Гайтомиров Iаьлеи. Шоай декхар цIенхаштта кхоачашду цар.

Дулха плана чIоагIа гIойле еш я хьакхарчий производство. Чуоттаяь латтача хьакхарчашка дика хьож Шишкина Нинеи Лялин Ивани. РационагIа доагIIача бесса ялата ишк, люцерна, морз лу цар хьайбашта.

Хьайна доакъар лоаттадар бахьан долаш хIара чукхбабача бежана 600 грамм дулх тIакхет дийнахьи буси, план 500 грамм йолча, тIаккха хIара хьакхийна — 500 грамм кхетт, планагIа 450 грамм йоагIача.

Ала доагIаш да, хьакхарчашта даь Iунал ца дайнилга. Шера йоагIа план бархI бетта кхоачаш а еш, 4 эзар хурск саьй ферме. Цу хьокхама тIа саца лаьрхIа дац тхо. Шу чакхдоалаш ферме ергъя кхы а цхьа эзар хурск.

Боахама кулгалхоша, партийнии профсоюзнии организацеша халланза йоакхо ю хьайбаш леладерий. ХIара хьакхийгара 7 — 8 хурск йолаш, шин бетта уж кхеьчарна кхарара кара тела ЦIе вымпели 30 сом ахчеи лу совгIата. Яхье хьалха латташ, уж толамаш доахаш ба хурскаштa Iунал ду Левшун Аннеи Базилевская Зояи. СовгIаташца белгабаь ца Iеш, уж каст-каста бувц къахьегама листокашца, «молнешца».

Доахани хьакхарчи дика Iаьгара даргдолаш, уж чулатта помещенеш тоаеш йоал гIишлонхой бригада, инженер коммунист Чимхоев Хьамзат керте а волаш. Ерригa ремонт укх деношка чакхъяргья.

В. АБДУЛХАЛИКОВ.

ВАЙ ВАХАРА КЕРТТЕРА ЗАКОН

ХЬАЛХАРЧА УРОКАШКА

Берригача мехка къахьегамхоша санна СССР кердача Конституце проект ювцача хьинаре дакъа а лоац, из лег тӀара къоабал а ю юртарча хьехархошей дешархошей.

Дега чӀоагӀа тоам беш, из гӀоздоаккхаш вай Даьхенах. Коммунистически партех доккхал лайташ да советски халкъа экономически, социально - политически культурни вахаре карагӀ мел даьнна доккхий хӀамаш законодательни хьисапе чӀоагӀдеш дола из исторически документ. Тха, хьехархой, теркам къаьстта чӀоагӀа тӀаувз кхувш йоагӀача тӀехьенна дешар хьехарах коммунистически кхетам баларах боккха лоархӀам болаш йолча Конституце проекта тӀарча 25-ей 45-ей статьяша. Цар чулоацам боашхаш уйла йича къаьгга кхетаду мел доккхий хувцамаш хиннад вай халкъа образоване системе духхьал укх тӀеххьарча шерашка а.

Укх дешара шера мехка ерригача школашка хьалхара урокаш СССР кердача Конституце проекта хетаяь яр. Иштта хилар тха школе а. ИйслагӀча «Б» классе ший хиннача хьалхарча уроке хьехархочо А. Х. Дохшукаевас дийцар КПСС ЦК майски (1977 ш.) Пленума материалех, кердача Конституце проекта чулоацамах.

МоллагӀа а урок дешархой сакхетам лакхбеш хургьяц хьехархочоа из вахарца ювза ца хойя. Ший урок иштта вӀаштӀехьъяккха карагӀдаьлар А. Х. Дохшукаевайна. Цига дувцачоа юкъе дакъа лаьцар ерригача классо. Дешархоша хьехархочо увттадаьча хаттарашта жоп луш шоай къамаьла юкъе кхувлар Курчалой яхача тха юрта вахаре хиннача хувцамех дола масалаш. Шоаш кхийлача цу масалаша дешархошта гӀо дир вай кердача Конституце проект чӀоагӀа ларда йолаш йолга кхетаде, хӀана аьлча, цо дӀачӀоагӀду советски наьха вахаре бокъонца долаш дола хӀамаш.

Советски Ӏаьдал далале хьалха наггахьа мара дешарах-йоазонах кхеташ вола саг ца хиннача тха Курчалое тахан кхо школа я. Духхьал тха цхьан школе дешаш 1200 колхозхой бер да. Цар дай-ноаной мел болча советски гражданий йола бокъонаш йолаш ба.

З. ХИЗРИЕВ,
Шалински района Курчалоерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

СОВЕТСКИ ДЕМОКРАТИ —

МИЛЛИОНАШТА ХЕТАР

Сона хац, малагӀа бестселлераш нислургда вай мехка миллионаш тираж а йолаш укх шера аьхкий тайп-тайпарча къамий меттала арахийцача, 60 оагӀув йолча. Чаха сиха дӀайийцача цу брошюраца, 4 июне итташ миллионаш тираж а йолаш газеташа кепа теха из хиннаяле а. Ювцар я берригача нахага ювцийта арахийца СССР кердача Конституце проект. ХӀанз а дӀахохьош да из ювцилга, дале а хӀанз дувца йиш я цун хьалхарча итогех — цун масштабах, цун чулоацамах, проекта хьакъехьа даьча хувцамехи тийнача предложенеехи.

Дукха ха йоаццаш Конституционни комиссе яьча отчетага хьежача историчух цӀаккха ца хиннача бесса шера дискусси хилар хох.

ХАЛКЪА КОЛЛЕКТИВНИ ХЬАЬКЪАЛ: ХЬИНАРЕ ДАКЪА ЛАЦАР

ХӀанз цунах теша хала да: хьалхара Советски Конституци тӀаэцача хана (1918 ш.) из Ӏомае могараш кӀезига бар, хӀана аьлча ха яхача наха юкъе дукхагӀа бараш деша хацар. ХӀанз гӀулакх кхыча тайпара да. СССР дукха хана деза берригаш дийша бола, лакхара профессионални а юкъарча культура а мохк хинна дӀаэттай: халкъа боахаме къахьегарех 78 процент лакхера е юкъера дешар дийша ба. «Советски нах — дунен тӀа эггара дукхагӀа дешараш». ЮНЕСКА уж дешаш доагӀаш да вай мехкарча бӀаьннел совгӀа долча къамаштей народносташтей.

ТӀаккха дез хӀана воал 260 миллион сага доагӀача Керттерча Закона проекта ӀонахЬарча дискуссе масштабах? Шоаттадийнахьа, 4 июне СССР 73 миллион болча дезалаша дувца долаьдаь из дӀахо дийцар ерригача къахьегама коллективашка. Хьалхарча цаӀи ахи бетта 650000 собрани хилар (57 миллион саг чу а лоацаш) белгалдаьккхар ший отчета тӀа Конституционни комиссе. Цун цӀерагӀа моттигерча органашка, газеташка, радиои телевиденеи кхаьчад проекта мах беш, текста хьакъехьа хувцамаш деш предложенеш телаш 67000 письмо. Уж деррига дешаш лархӀа, мах бе, вӀашагӀтоха деза. Из кхоачашдараш шийн проблемаш духьала увтт. Мишта кхоачашъю уж?

«МА-МОГГА ШЕРАГӀА, ПАРГӀАТАГӀА, КОРТА БОЛАШ ИЗ ЮВЦИЛГА ӀАЛАШДЕ ДЕЗА»

Цу тайпара декхар хьалхашка а тетташ Конституционни комиссе председателя Л. И. Брежнева белгалдаьккхар: хиланза яргьяц массе каналашка гӀолла хьауха наха хетараш, предложенеш нийса лоархӀаргйола механизм. Хьалхке а вӀаштӀехьа яьккха из механизм, СССР Ӏоаьча опытах пайда а эцаш, шийн берригача низаца болх бе йолаелар. Цу балха тӀа боккхача лоархӀаме я бахача нахагара йоагӀа дукха информаци сиха тӀаэцаргйола органаш. «Правда», масала, юкъера лаьрхӀача массеза хӀара дийнахьа йийдеча 1300 письмох цхьаккхе а дитац теркам ца беш. ХӀанз дукхагӀа а ух уж: берригa газет дешараш тӀахьийхаб проектах лаьца дош алара. КхоалагӀа бутт ба «Правда» Конституце проект ювцара ший 1/6 дакъа хетаду. Мехка арадувлача 8000 газетех дукхагӀа дараша дийнна полосаш арахец дискуссеш тӀайолаш.

Кепайоазоне, радио, телевиденее гӀолла хӀара дийнахьа шоашта хетар дувцаш ба болхлой, колхозхой, министраши цӀен-воаной, Ӏилмахойи студенташи, тайп-тайпара ханаш, кхелаш, кхетамаш дола нах. Тайп-тайпара аа царна хетараш а.

«Со цунна тӀехьа ва». «Со цунна тӀехьа вац» «Аз предложени йоалаю». «Миллионаш барий трибуна». Цу тайпарча рубрикашта кӀала «Правда» кепадетт къаьст-къаьста письмош, почта обзораш. Иштта ду кхыча газеташа а. ЛаьрхӀа варгвоацаш дукха да дувцараш, идеяш, цул совгӀа проекта боарам тӀара уж дувлаш хилча хӀаьта а. Бакъхилар Конституционни комиссе председателя дешаш: Наха бӀарг кӀала «хургда партийни, советски, боахама аппарата ерригача звеньяй практически гӀулакхаш а. Дувцаргда наха дагадоахка актуальни дешаш, кхоачашдалза диса декхараш, балха тӀа нийслу уж е вож кхоачамбоацараш».

ПРОЕКТ ЮВЦАРА «ӀӀАЙХА МОТТИГАШ»

ХӀанзарча производства а потреблене а масштабаша шоай чот хьалхашка уттаю чоалхагӀа хиннача управленена, кхы а гаьнагӀа дӀахьалха хьежача планированена. Критика конструктивни рекомендацеш бакъахьеь я. дикагӀа да Ӏилма-технически революцена карагӀдаьннараш социализм толашагӀа хиларца дувзар.

Конституционни комиссе белгала ма-даккхар «карарча боахама деятельностех бахача наха гӀулакх делга тоадарахи пачхьалкхен аппарата болх эргабаккхарахи долча дешаех йола предложенеши критически уйлаши... вӀашагӀъетт из де декхарийла йолча министерстваша, хӀаьта партийни, советски органаша, кхыча учреждененша уж гӀулакхаш чакхдахара йоакхо ю». Дебатий кхы а цхьа «ӀӀайха моттиг» — биосфера лорар. Малхбузехьа санна яра ецеа вайна а лоархӀаме проблема я из. Социализмо дӀадаьккхад оахкарий хьисапе Ӏалам телхаделга, дале а диц де йиш яц вайна тӀом качболлар бахьан долаш цунна хинна Ӏаьальмате доккха зе. Иштта 1941—1945 шш. Балтикера Волга тӀа кхачналца из йирча даьккхар бомбай а снарядий а миналаша, танкай армадай чархаша.

Ше техьашка водача хана моастагӀчо каралаьцар даьга лаьтта мара хӀама юхе ца дитара тактика. ХӀаьта халкъа боахам а, нах чубаха моттигаш а юхаметтаоттае йолайича гонахьара Ӏалам дага доагӀача дацар.

Бакъда, ха дӀа мел йода цхьаболча боахама кулгалхой «экологически грамота ца хилар» бийна дукхьала дукха духьаленаш йолаш дӀаэттар. ХӀанз оттадаь дош да уж деррига овлан тӀара дӀадахар. Цудухьа шоашта хетар дувцача советски наха дег тӀара къоабал ю проекта тӀара Ӏалама рузкъаш кхом беш, рационально леладе деза яха положени. «Уж лорадаь пь Ӏеш совдаха деза» — яхаш тӀадетт дукхкача наха, уж хӀалакдерашта луш йола санкцеш чӀоагӀ а еш.

Проект ювцача дукхкачар дувцараш цхьан деша тӀа кхоачаш да.

КЕРТЕРЧОА ЦХЬА БАРТ ХИЛАР

ДӀахаттал хьаштдолча советски нахага, тӀом безий царна, МоллагӀчо цу сахьате дукха уйла а ца еш, шек а ца воалаш жоп лургд «безац» аьнна. Тамаш е езаш дий тӀаккха Конституце тӀа эггара хьалха Советски пачхьалкхенна машар безалга шин дукъа а доацаш хьакхайкадеш бола «Архьара политика» яха корта масане къоабалбелга? Е коммунистий кулгалца кӀанз санна машар безаш я, нийса дегӀаухаш а, кхоаненах тешаш а хинна дӀаэттача советски общества вахарера КПСС лоархӀам бувца статья?

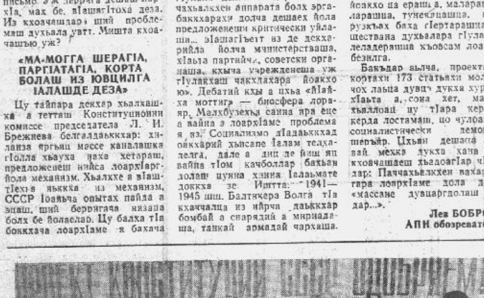
Керттерчоа цхьабарт хилар массаза а гуш хул советски вахара сурт-сибата лардий лардах мел дувцача метте. Хьаьзар вай, масала, 9 статья: «СССР экономически система лард я производства средствашта оттаянь социалистически доалахье».

Малаз Ӏаьдал халкъа кара хилара тешал ду из бакъдар хари де гӀортаргвар?

Письмош тӀа а деча къамаьлашца а гучадоах бокъонаши декхараши хоадам беш хилар наха кхетаделгех хьаллоацилгех, дувц къахьегама а пачхьалкхен а дисциплина чӀоагӀъе езилга, социалистически доалахье лораяр цун кхом барах йоакхо ца ераш а, малараш меларашца, тунеялцашца. наьха рузкъах баха гӀертарашца, обществана духьалара гӀулакхаш леладераша къовсам лоаттабе безилга.

Бакъдар аьлча, проекта 21 кортахи 173 статьяхи моллагӀчох лаьца дувц дукха хургдар, хӀаьта а, сона хет, массане хьаллоац цу тӀара керттера керда лостамаш, цо чулоаца — социалистически демократи шерьяр. Цхьан дешаца аьлча вай мехка дукха хана деза кхоачашдеш хьадоагӀар чӀоагӀдар: Пачхьалкхен вахаре эггара лоархӀаме дола дешаш «массане дувцаргдолаш оттадар...».

Лев БОБРОВ,
АПН обозреватель.

ЧЕЛЯБИНСК. ЧӀоагӀа хьинар айдаь юбилейни шера къахьегаш ба «Теплоприбор» яхача челябински завода болхлойи специалисташи. Укхаза арахецача продукцех 61 процент яр дикала Знак йолаш я — из хул пятилетка йолалуча хана хиннача 3-зза дукхагӀа. Дукха ха йоаццаш завода еннай «Приборостроене образцови предприяти» яха цӀи.

Предприяте доахача толамашта юкъе доккха дакъа лоац коммунисташа. Заводе шерра баьржаб хьехамий болам. Хьехамий совета чувоагӀа 80 саг. Дукха къона болхлой сайрийарча школашка, техникумашка, институташка дешаш ба. Берригаш а хӀана бац аьнна политически дешара сете дешаш ба.

Предприяте коммунисташа белгалду хоадам болаш дола къахьегамхой дисциплина лакхъяра, хьинар айдара тӀадерзадаь дола гӀулакхаш. Балха хьаэцалгеи мукъавоалийталгеи комиссе собеседовани а еш мара чакхдалийтац. Цу комиссе юкъевоагӀа завода директор, парторганизаце секретарь, кадрай отдела начальник, завода цехийи подразделенеи начальникаш.

«Идейно-кхетама балха дешаш комплексни къестадара КПСС Орски горкомо беча балха хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамга хьежжа «Теплоприбора» коммунисташа лерхӀ Орскерча коммунистий опытах пайда а эцаш балха формаш дукхагӀа юкъе йоалае.

СУРТА ТӀА. сборочни цеха участка мястер, цеха партийни организаце секретара заместитель Е. В. Кукнова (юкъелаттар») болхлошца беседа еш я СССР кердача Конституце проекта хьакъехьа.

ТАСС фотохроника.

МОСКВА. Столица предприятеш образцови яра тӀехьа йоаржаяьча яхьа инициатор йолча «Хроматрон» яхача завода коллективо шу доладелча денз планал совгӀа арахийцай 10 эзараш сомий маьха продукци.

ХӀанз предприяте шерра яьржай Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна яхь. Къаьстта теркам тӀабохийт уккхаза эффективность лакхъярах арахецача изделей дикал тоаярах. Тахан «Хроматрона» марка тӀайола, диоганалегӀа 59×61 сантиметр размер йола кинескопаш дукххача Даймехка бое болча телевизорашта латт. Предприяте арахецача изделех 60 процент яраш пачхьалкхен дикалла Знак енна я.

СУРТА ТӀА: «Къахьегама лакха культура йола цех» аьнна эггара хьалха цӀи тилларех йолча шоллагӀча цехе.

ТАСС фотохроника.

БИЗЗА ПАЙДА ЭЦА КХОАЧАМЕХ

ЭКОНОМИЧЕСКИ ОБЗОР

Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цӀей хьатӀаккхача ши бутт гаргга ха мара яц. Деррига ха халкъа цӀейна сийленца накъабахара хийчо еш ба Советски нах. Цар дика кхетаду цу дезача денга пачхьалкхен заданеш, встречни планаш, тӀайийца социалистически декхараш толамца кхоачашдар Даьхенна дола совгӀат хилар.

ЦӀейна хьалхарча юбилейни къахьегама вахте эттаб Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхой. Заводашка, фабрикашка, гӀишлошъеча, колхозашка, совхозашка, транспорте планаши тӀайийца социалистически декхараши тӀеххоачадара деррига низаш тӀадерзадаь къахьегаш я хӀара коллектив.

ДӀабахача бархӀ бетта даьхача къахьегама толамаша къаьгга хьахьокх республика индустри керттерча заданешца лоархӀаьлга. 1977 шера бархӀ бетта продукци маьхала яккхара план 101,4 процент кхоачашъяьй. Цу даькъе союзни доалахьарчар 100,7 процентри республикански предприятеша 103,3 процентри. Планал совгӀа маьхала яьккхай массехк миллион сома маьха тайп-тайпара продукци.

Мехкдаьттех гази, электроэнерги яккхара, мехкдаьтта химе продукци, мехкдаьтта аппаратураш, электрографически аппараташ арахецара, хьу кийчъяра, тӀехьнахьа дувхаду пазата барзкъаш, дулх, колбасни изделеш, дулхдаьтта, мерзача шурий продукци, маькхи маькха-булочни изделеш, макаронни изделеш, халкъа эша кхыйола продукташ арахецара бархӀ бетта план тӀеххоачашъяьй.

ЧӀоагӀа лоархӀам а беш белгалдаккха дезаш дӀа беттагара беттага продукци арахецар дегӀаухаш латташ хилари производства эффективность лакхлулгеи. Соахка бархӀ бетта арахийцачул 3 процент дукхагӀа продукци арахийцай укх шера цу юкъа. Массехк шу хьалха промышленни продукци дегӀаухаш а яар.

Республике кӀезига яц хӀара бетта планаши тӀайийца социалистически декхараши тӀеххоачашдеш йола коллективаш.

Машинех, оборудованех, къахьегамеи материальни ресурсех бизза пайда а эцаш цу предприятей коллективаша къахьегарах керда мошносташ производствана юкъе а на кхувлаш дикка дукхагӀа хилийтай арахеца продукци.

Масала, 1977 шера бархӀ бетта арахеца продукци соахка цу юкъа арахецаш хинначул дегӀаенай: «Севкавнефтегазпереработка» производственни объединене — 17 процент, «Промавтоматика» Ӏилман - производственни объединене опытни заводе — 19 процент, ГӀ. Ахриева цӀерагӀча «Электроинструмент» заводе — 14 процент, «Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни заводе — 11 процент, шурий промышленноста объединенеи макаронни фабрикеи — 10 процент, Нохч-ГӀалгӀай химически заводе — 14 процент. Цу предприятешка а кхычахьа а пятилетка толамца кхоачашъяра биззагӀа пайда ийбу шоай торонех.

Ерригa республика хьанийцача къахьегама овсарле лакъяра бархӀ бетта план 101,2 процент кхоачашъяьй, цу даькъе союзни предприятеша — 101,1 процентри республикански предприятеша — 102,1 процентри.

Эггара дукхагӀа къахьегама овсарле лакхъяьй укх коллективаша. «Севкавнефтегазпереработка» производственни объединене — 21 процент, «Чечингушводстрой» гӀишлошъеча управлене Аргунски аьшкбетона изделей заводе — 23 процент, Ермоловски леспромхозе —13 процент Нохч-ГӀалгӀай химически заводе — 14 процент, производственни текстильно-галантерейни объединене — 12 процент.

Республикерча заводашкеи фабрикашкеи, машинашкеи оборудованеи биззача низаца болх байтара, производствана юкъе поточни, механизированни автоматизированни линеш йоалаяра, кулгаца ду балхаш кӀезигдара тӀаерзаяь мероприятеш чакхъяьхай. Цар дикагӀа хулийт доахаш дола къахьегама толамаш.

1977 шера цхьоалагӀча июлага промышленни предприятешка болх беш яр 409 механизированни поточни, ялх автоматизированни линеш, 143 комплексно-механизированни 61 автоматизированни участкаши цехаши.

ИттлагӀча пятилетка хьалхарча цхьан шерей ах шерей механизированни поточни линеш 5,4 процентаи, комплексно-механизированни участкаши цехаши 5,7 процентаи, автоматизированни участкаши цехаши 11—13 процентаи тӀаккхийттай.

Къахьегама механизаци яра боарам лакха ба мехкдаьтта промышленносте, мехкдаьтта чакхдоахача, энергетике, машинашъеча, промышленноста кхы цхьадолча доакъошка.

Фабрикашкеи заводашкеи механизаце средстваш хиларах йоалаьяча даннеша хьахьокх арахеца продукци дукхагӀа хилийтараи къахьегама овсарле лакхъярай хӀара предприяте торонаш хилар. Цхьабакъда, цу лоархӀамерча резервех цхьайолча предприятешка боагӀача бесса пайда эцац. Хьалхарча даькъе механизаце средстваш сихагӀа дегӀаух предприятешка къахьегама овсарле лакхъярал, продукци дукхагӀа арахецарал. Цхьайолча предприятешка дукха балхашта механизаци яь яле а дукха да хӀанз а тӀехьа кулгаца ду балхаш, механизацеи автоматизацеи дукххача средствех бизза пайда ийбац.

Масала, 169 лине проектни къахьегама овсарлех духхьала 75—89 процент мара пайда эцац, 54 лине — 50—74 процент, 14 лине — 50 процент мара пайда эцац.

Кхачан промышленноста предприятешка эсала пайда ийбу механизированни поточни линеех. 1976 шера производствана юкъейоалаьяча 225 механизированни линех 146 къахьегама овсарле лакхъяра йолча проектни мощностех 50 процентагара 89 процентага кхаччалца, 4 линех 50 процентага кхаччалца мара пайда ийцанзар.

Кхачан промышленноста предприятешка иштта мара пайда ийбеш ца хилча тамаш е хӀама дац къахьегама овсарле лакх ца ярал совгӀа цхьайолча предприятешка из лохлуш хилар. ДӀадахача шера бархӀ бетта хинначул къахьегама овсарле лохъеннай: № 4 йолча маькха заводе — 7 процент. Назрановски маькха заводе — 3 процент. Малгобекски маькха заводе—2 процент. Серноводски минеральни хиш арахецача заводе—5 процент. Шалински райпищекомбинате — 21 процент.

Дукххача предприятеша кхоачашъяц къахьегама овсарле лакхъяра плановни заданеш.

БархӀ бетта къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяьяц 23 промышленни предприяте. Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачаш а ца еш эггара тӀехьаюсачарех я Сунженски лесокомбинат, Назрановски трикотажни фабрика, «Консервплодоовощ» яха производственни аграрно-промышленно-торговни объединени, дулха комбинат, йий доаккха завод, кхы цхьайола предприятеш. Цу массане а продукци маьхала яккхара план кхоачашъяьле а, лоархӀаме лоархӀача къахьегама овсарле лакхъяра хьоккхама план кхоачашъяьяц.

«ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагӀа къа а хьегаш шерра социалистически яхь йоаржаяьча промышленни коллективаша чӀоагӀа къовсам лоаттабу пайда беши дикен болх бара. Из девиз бокъонца йола программа а хинна дӀаэттай шоай планаши тӀайийца социалистически декхараши толамца кхоачашдеча дукххача заводийи фабрикийи коллективашта

Продукци маьхала яккхара бархӀ бетта план кхоачашъяьяц республикерча ялх промышленни предприяте: «Трансмаш» цементни, Грозненски аьшкабетона конструкцей заводий, гӀишлой материалийи гӀишлой индустреи Аргунски комбината, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетона конструкцей завода, кога гӀирс беча фабрика коллективаша.

Укх гаргарча хана тӀехьаюсилга дӀа а доаккхаш, хьалхалаттарашта тӀехьакхер. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цӀейна сийленца накъаяхар коллективай сийлен декхар да.

1977 шера бархӀ бетта республикерча гӀишлошъеча организацеша шоай низаца даь гӀишлон-монтажни балхаш 124,7 миллион сома маьха да е планага диллача 99,3 процент. 1976 шера бархӀ бетта даьрел 4 процент дукхагӀа гӀишлон-монтажни балхаш даьд укх шера цу юкъа.

БархӀ бетта план кхоачашъяьй «Грознефтехимремонтстрой» треста «Грознефтеоргсинтез», «Чечингушводремстрой» объединеней, «Росводремстрой» объединене, «Чечингазстрой» треста, «Росгазспецстрой» объединене коллективаша.

Пачхьалкхен план дикка тӀеххоачашъяьй Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СМУ-7—20 процент, СМУ-11—15 процент, Спец. СМУ — 18 процент, УМС — 26 процент, «Жилгражданстрой» треста ПМК-105 — 14 процент.

Подрядни балхий план иштта тӀеххоачашъяьй № 7 йолча треста МУС-а, «Севкавнефтегазстрой» объединене СУ-12, «Чечингсельстрой» треста ПМК-432, ПМК-223 коллективаша.

Цхьабакъда, дукха подрядни гӀишлошъю организацеш хӀанз а тӀехьаюсаш я. Царех я Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъеча управлене СМУ-3, СМУ-9, ПМК-155, «Жилгражданстрой» треста СМУ-2, СМУ-4, СМУ-5, СМУ-8 Новогрозненски ТЭЦ-а СУ.

Боахама хьисапе гӀишлош хьалъеча цӀенхашттара кхоачамбоацараш нийслу, ховш махиллара цу способагӀа 1977 шера де дезараш дукха гӀишлон балхаш да.

Массаза санна гӀишлошъеча организацешка нийслуш да дуккхача объекташка материальни къахьегамеи ресурсаш дӀаюха хьежаелга, кхоачамбоацараш долаш объекташ дӀателлалга, культурно-бытови объекташ хьалъечара гӀишлон балхаш эсала делга.

ГӀишлош хьалъеча дукха балха ха зехьа йоаю. Эсала пайда ийбу гӀишлошъеча механизмехи оборудованехи, ханхиннахьа гӀишлон материалаш хьа ца кхоачаш а моттигаш нийслу.

Промышленни предприятейи гӀишлошъеча организацейи коллективаша хьалхашка оттадаьраш беххтокхаме декхараш да. Укх юхейисача хана лакхде деза болхлой, инженерно-техническа болхлой гӀулакхерча наьха къахьегамеи политически хьинар, ерригa резерваш гуча а йоахаш бизза пайда ийбе беза, бокъонца критика а еш дӀадаха деза нийслу кхоачамбоацараш.

ХӀанз хьалхашка латта декхар да цхьаккха объединени, предприяти, организаци тӀехьа ца юсаш хилараи совгӀа царна чуйоагӀа цехаш, участкаш, бригадаш, хӀаьта бригадашкара болхлой тӀехьабусаш хургбоацаш гӀулакх делга.

Хьалхашка латта декхараш кхоачаш а деш, керда толамаш лаха деза Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цӀей сийлен иттлагӀча пятилетка шоллагӀча шера план толамца кхоачашъяра тӀайийца доккхий декхараш тӀеххоачашдаран.

МИШТА КХОАЧАШДУ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

БӀУБЕННА КЪАХЬЕГ КОЛЛЕКТИВО

Шерагара шерага тоалуш латт советски наьха хьал-торо. Цунца цхьана денгара денга дукхагӀа хул наьха шоай доалахьара легкови автомашинаш. Царна эша запасни оатхалаш лоаттаяра, ремонт яра, технически кхыдола гӀулакхаш дара, иштта бахача нахага «Жигули» яха автомашинаш йохкара лаьрхӀа я ВАЗ-а Грозненски специализированни автоцентр. Республикерча промышленни предприятешта юкъе эггара къонагӀчарех цаӀ я автоцентра коллектив. Цхьабакъда, шедеш долча гӀулакхашца Къилбаседа-Кавказа вежарашха йолча автономни республикашка дӀаяйза ца Ӏеш вай мехкарча дукххача моттигашка дика йовзаш я из. Цо гӀулакх деча зонана чуйоагӀа Дагестански, Черсий-Балкхарой, Къилбаседа-ХӀирий, Нохч - ГӀалгӀай АССР-аш. Укх шера хьал а яь Дагестане болх бе йолаялийтай цхьан ханна 15 автомашина дӀа а оттаяь ремонт е йиш йола керда станци. Баку-Ростов-поселок Манас яхача трассе болх беш я транспорта гарантийни ремонти технически гӀулакхи ду дӀа-юха лелача станце коллектив. Ремонт ечен технически гӀулакхаш дечеи мел эша запасни оатхалаш, оборудовани, кхыдараш долаш да цунга. Къилбаседа - ХӀирашкахьа городе Орджоникидзе хьалъеш я цхьан ханна итт машина ремонт ергйола станци. Из укх шера эксплуатаце дӀалургйолаш я. ХӀаьта цига хӀанз болх беш я специализированни автоцентра чуйоагӀа дӀа-юха лела станци. Иштта городе Нальчике болх беш я цхьан ханна итт машина ремонт еш йола станци, хӀаьта кастта укхаза хьалъе йолаеш я автомашинашта технически гӀулакхаш дара йола керда станци. Къилбаседа-Кавказа массе йолча автономни республикашка хьаелла лерхӀ автомашинашта эша запасни оатхалаш, легкови автомашинаш йохкаргйола тикаш. Грозненски специализированни автоцентре йолаш я из санна йола тика. Укх шера вай республике бахача нахага цо йохкаргья 1182 «Жигули» яха автомашинаш. Цу тика чу хӀара кварталагӀа централизованни хьисапе йоагӀа оттаяьча планагӀа йола запасни оатхалаш.

Нохч - ГӀалгӀай республике бахача шоай доалахьа машинаш йолча наха деш дола гӀулакхаш тоадара болх беш я дӀа-юха лела станцеш. Царна мел эша запасни оатхалаш. оборудовани Ӏалашъю специализированни автоцентра коллективо. Наха болча аьттоина еха автомашинаш йолча дӀа а ухаш царна ремонт ергйола бригадаш вӀашагӀъеххай. Гудермесе, Орджоникидзевски яхача станице, Знаменски яхача юрта хьаеллаш я дӀа-юха лела станцеш.

Иштта ший къахьегам кхетамца вӀаштӀехьа а баьккха беххтокхаме болх кхоачашбеш йолча автоцентра, ерригача зона коллективаша доккхий социалистически декхараш тӀайийцад пятилетка шоллагӀча шера план ханал хьалха кхоачашъяраи Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузача цӀейна къахьегама совгӀат кийчдарай. «ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагӀа къахьегача автоцентра а зона а коллективаша хӀара бетта план тӀеххоачаш а еш, толамца кхоачашду тӀайийца социалистически декхараш. Автомобилаш йолча наха эша гӀулакх дара шера план 28 декабре кхоачаш а еш планал совгӀа 25 эзар сома маьха ремонтни балхаш де декхараш тӀайийцад зона коллективо. Планал совгӀа гӀулакх дара шера тӀайийца хинна декхараш хӀанзалехьа тӀеххоачашдаьд. БархӀ бетта план 103,7 процент кхоачаш а еш, планал совгӀа наха даь гӀулакхаш 32900 сом мах болаш да. ХӀаьта специализированни автоцентра коллективо пачхьалкхен план 102 процент кхоачаш а еш, планал совгӀа даь ремонтни балхаш 10800 сом мах балаш да.

1976 шера даьрел укх шера 15 процент дукхагӀа гӀулакхаш де, царех кхо процент дараш къахьегама овсарле лакхъяра чотах а деш декхараш тӀайийцадар. ХӀанзалехьа соахка даьрел 25 процент дукхагӀа гӀулакхаш даьд, лаьрхӀа хинначул шозза дукхагӀа гӀулакхаш даьд къахьегама овсарле лакхъяра чотах а.

Шера тӀайийцача социалистически декхарех лаьрхӀача бесса Грозненски специализированни автоцентр проектни мощностага кхоачаргья ер юбилейни шу чакхдоалача хана. Цу гӀулакха тӀадерзадаь дукха балхаш деш да укхаза. Наха гӀулакхаш делга эргадоах, болхлой посташка планировка елга тоадаьд, эӀамига механизаце средстваш, специализированни инструменташ производствана юкъе а кхувлаш, дикка тоадаьд къахьегам вӀаштӀехьбоаккхилга.

Ремонте латтача хӀара эзар машина дӀалаьрхӀача цар даьй леткъаш нийслу моттигаш итт процент кӀезигъяра тӀайийца хинна социалистически декхараш а хӀанзлехьа дикка тӀеххоачашдаьд. Из хьахиннад наха гӀулакх дара культура лакхъярах, еш йола ремонт дикагӀа хилийтарах, автомобилашта технически гӀулакх делга тоадарах. Цу балха тӀа хьинаре дакъа лаьцад НОТ лаборатори болхлоша. Цар Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаьккхаб дукххача участкашкара къахьегам.

Шера 90 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, газ эзар кубически метр кхое, производственни фондех пайда ийбелга 15 процент тоадара тӀайийца хинна социалистически декхараш толамца кхоачаши тӀеххоачаши деш да.

Юбилейни шу доладуча хана лаьрхӀача бесса наха деш дола гӀулакхаш эргадаьхад, вӀашагӀъеллай транспорта сиха ремонт ергйола участок, бахача наьха коа, иштта республикерча наькъашка дӀа а ухаш ремонт яра йола бригадаш вӀашагӀъеххай.

Рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах ши эзар сома пайда бе тӀайийца социалистически декхараш а дикка тӀеххоачашдаьд хӀанзлехьа. Автомобилашта ремонт яран технически гӀулакх даран 250 болхлочунга тайп-тайпара дешар дешийтинга, бӀаь болхлочунга шоай квалификаци лакхъяйтара тӀайийца декхараш толамца кхоачашдеш да. Ерригa зона хьанийцача наха гӀулакх дарга дӀадодар 0,2 процент лохде дезаш хиннача из лохдаьд 6,9 процент, хӀаьта специализированни автоцентре из лохдаьд 20 процент. Из бахьан долаш производствана итташ эзараш сомий пайда баьб.

Автомобилашта технически гӀулакх делга вӀаштӀехьдаккхар тоадарах, оборудованех бизза пайда ийбарах къахьегама овсарле лакхъяра шера задани цхьа процент тӀеххоачаш а еш, соахка хинначул 3 процент из лакхъе социалистически декхараш тӀайийцадар завода болхлоша. Уж декхараш а дӀабахача бархӀ бетта дикка тӀеххоачашдаьд цар.

Сийлахь - боккхача Октябра 60 шу дузача цӀей сийна тӀайийца декхараш иштта тӀеххоачашдеча спецавтоцентра коллективо дӀабахача бархӀ бетта ремонт яьй 9638 автомашина, хӀаьта зона болхлоша ремонт яьй 26555 автомашина. Уж хул планагӀа лаьрхӀачул дукха дукхагӀа.

Ше-шегӀа хьахинна дац уж къахьегама толамаш. Цун керттердар да къахьегам кхетамца вӀаштӀехьа а баьккха болхлоша хьинар кхо ца деш къахьегар, царна юкъе, яьржача социалистически яхье кулгалдела тоадар. «ХӀара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагӀа къахьегачар доахача толамий хӀара дийнахьа итогаш ю, уж дӀайовзийт массанена. ХӀаьта бутт чакхбаьлча яхье яьиначa участкай коллективаша даьхача толамий итогаш а яь, хьалхара моттиг яьккхача коллективана хьожаю карара кара тела ЦӀе вымпели ахчан премии.

«ТӀехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний инициативагӀа специализированни автоцентра болхлой къахьега болабаларах а доккха беркат даьннад. ХӀара кӀирагӀа цкъа автоцентра берригача болхлоша, инженерно - технически болхлоша, гӀулакхерча наха дакъа а лоацаш дувц пачхьалкхен плани тӀайийца декхараши мишта кхоачашду яха дешаш. Укхаза белгалдоах даьха къахьегама толамаши нийслу кхоачамбоацараш дӀадахара де дезараши. Иштта къахьегарах специализированни автоцентрерча ийс производственни участках соахка тӀехьаюсаш 5 коллектив хинна яле, укх шера бархӀ бетта шиъ мара хилазар. ХӀаьта ер юбилейни шу чакхдалалехьа цхьаккхе участок тӀехьаюсаргйоацаш гӀулакх де а лерхӀ цар.

Укх юбилейни шера къаьстта дика къа а хьегаш хадданза социалистически яхье хьалхалатташ хиларца белгалбаьнна итташ болхлой ба укхаза. Царех ва автоэлектрик Сурхоев Муса, слесараш-сборщикаш Матвеев Анатолий, Волошин Александр, Ильясов Муса, жестянщикаш АсхабовгӀар Бадинин Зилавдин кхы дукха бараш а. Цар хӀара сменагӀа нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Октябра 60 шу дузарга

СОВЕТИЙ IАЬДАЛ БАХЬАН ДОЛАШ КЪОВСАМ ЛОАТТАБАЬРАШ

ГIАЛГIАЙ ЦIЕЧА ПАРТИЗАНИЙ КОМАНДИР

Хlара ди тIехьагIа гарга кхоачаш латт вайна деза а доккха а цIей — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза ди. Цу хьале каст-каста дагаух вайна Советий Iеьдал доаккхаш, из лорадеш, чIоагIдеш са дехка майра къизача мовстагIех лийтарий цIераш. Царех цаI ва гIалгIай мехка дика вовзаш вола цIеча партизаний командир хинна Яндиев ЗаIам.

* * *

Цкъа, Австро-Германеца тIом болабалалехьа пхи шу хьалха, бIаьсти гота арабовла кийчлучча хана Iоккхийтта цаI мара йоаца говр а енна бисачул тIехьагIа хелла наха новкъостал а деш шоай кIезигача лаьтта дIайийна хьажкIаш а йокъал этта яйнай цар. ТIаккха кхы де хIама а доацаш Генардкъа балха отта ГуржегIа вахав. Цу хана Тифлисе болх беш хиннача шоай юртахочо революционера - подпольщика Албогачиев Ювсапа новкъостал а даь грузчикалла балха эттав из, цунца цхьана Iеш а хиннав.

Дукха йоккха йоаца задалеш а телаш революционни балха юкъе эзав Ювсапа Генардкъа а. Цкъа подпольни организаце членаш лувца болабича шаккхе а байдда Баку бахаб уж. Цул тIехьагIа Ювсапа хьехар а даь Генардкъа Украине Бердянск яхача городе кхоач, бакъда сецца болх бе моттиг кора ца йоагIаш, кIезиг-кIезига балхаш деш шийна дуача хIамана оамал беш из волча ханна Албогачиев Ювсапага гIолла адрес а хайна вешийна тIехьа вена ЗаIам сихха болх а корабаь цхьан помещика имене болх бе волавеннав. Маьхах чуIе цIа а нийсдаь цхьана Iеш хиннаб вежарий. Цхьана ах шера сатийна баьхаб уж. Бакъда цкъа бердянски полице болхло вийнача довна бархI шу суд а яь Харьковски каторжни набахта чувеллав, цул тIехьагIа цхьа шу доаллаш набахта кхайкор а лаьца веннав Генардкъа.

Цу хана ЗаIамас дика кхетадаьд хьалха шийна хийттача тайпара беррига эрсий цхьатарра боацилга. Экажкъонгий-Юрта цунна гуш хинна эрсий урядник, стражник, е пристав санна боацаш юртахоша ечул чIоагIагIа ЗаIамий йоакхо еш, цунна новкъостал деш, къахетаме хиннаб цига цунна байза эрсий болхлой. Кхы а чIоагIагIа чуессай цунна бIаьхийча нахацара эгIазал. ХIаьта чIоагIагIа безабеннаб паччахь а бIаьхий бараш а гоама бола къахьегамхой. Иштта дика кхетадаьд ЗаIамас цу хана цаI цхьаь волаш паччахьа Iаьдала духьал къовсам лоаттабарах пайда баргбоацилга а.

Генардкъа набахта венначул тIехьагIа шийна ахча а Iоадаь цIаваха лерхIаш Киевски губерне а ваха Цибулевски шекар доаккхача заводе грузчикалла балха эттав из. Хала болх хиннаб ЗаIамас а из чувоагIаш хиннача артела кхыча членаша а беш хиннар. Шийтта сахьата бIарг хьаллакха ца кхоабеш хIара денна болх бешше а подрядчикашеи завода управленеи эхь ца хеташ ЗаIамийна а артела членашта а доагIар хьа ца луш, алапи кIалсецадеш хиннад. Из гIулакх лайнадац сиха оамал йолча ,хоарцо езаш воацача ЗаIамас. Заводе эггара болх сихбеннача хана ЗаIамийга хьалхле а йолаш болхлой забастовка яьй алапеш тIатохари массанена гоамвенна подрядчик балхера дIеваккхари дехаш. Из данза баргбоацача эттаб завода дай. Бакъда цу гIулакхе ЗаIама массехк дийнахьа лаьца чу а велла, цигара мукъаваьлча цхьа бахьан а деьккха, балхера дIаваьккхав.

1914 шера январь бетта денз цхьаннахьа балха дIаэца ца тугаш, киса ахча доацаш цIаваха а эхь хеташ лийннав ЗаIам. Цу аьхки Австро-Германеца тIом хьейнаб. Бе болх боацаш а наьха тайпан цIи а лелаеш полицех хьулалуш а лийнача ЗаIамас лаьрхIад фронте а ваха кердача тайпара шийн вахар дIадоладе.

Иштта шийн бокъонца йола тайпан цIи кIал а язъяь Эскаре дIаэца аьнна дехар деш заявлени язъяьй Яндиев ЗаIамас. Из дIаязваьв цу хана городе Ново-Георгиевске лаьттача 8-ча дошлой полка командаца. Ях бутт баьлча зIамагIа вола унтер-эпсар а волаш австрийски фронте кхаьчав из.

ТIем тIара хало, моцал, шелал Iуваша езача ше кхаьчача хIара денна боабеш бола кагий нах, къахетам боацаш эпсараша салташта тIалоаттаду Iазап бIаргадайча чIоагIа дехке ваьннав ЗаIам цу тIем тIа ше нийсваларах. НаггахьIа кара боалабаь цунна гуш хинна австрийцаш а моллагIа бараш санна нах хиннаб. Царех а къахеташ хиннад ЗаIамийна. ТIем тIа волаш дукхача хIамаех кхийттав из.

Бруссиловски прорыв йолаш чухьийлхача хана хьалха вода ЗаIамар эскадрона командир поручик Думбадзе вийначул тIехьагIа эскадрона командирал шийна дIатIаийцад ЗаIамас, хIаьта австрийцаш лелхабаь гаьне а баьхаб эскадроно.

Майрал а денал а гойташ тIом барах Георгиевски жIарг деннад цунна, прапорщика звани а еннай. Салташта боарам боацаш дукхавезавеннав ЗаIам.

1917 шера паччахь воха а ваь революци яьлча ерригача фронташка салтий митингаш, собранеш йолаеннай. Цига къамаьлаш деш, большевикий оагIув хьаллоацаш хиннав ЗаIам цу хана. Салтий тешаш хиннаб Заамурски дошлой полка прапорщиках Яндиев ЗаIамах. Из хержав 41-ча стрелкови Сибирски полка командиралла а полковой комитета членалла а.

ТIом бе безам болаш хиннабац салтий-сибирякаш, машар, паргIато хиннай царна езар. Цигара фронт а йита юхаяьнна ЗаIамий полк Симферополе кхоач. Крымски буржуазно - националистически правительство гIорт полк революционни матросашта духьал яккха. Цунах хIама хилац. Контрреволюционни Крымски правительствана духьал гIайттача матросех дIакхет полк.

Цу ханна къонача Советски Россеца баь машар боллаше Украина а дIалоацаш Крымагахьа чуболалу немецки бIу. Симферопола юххе Кайзеровски полкашта майра духьал этта ЗаIамий полк эшаю. Цу хана Коммунистически парте член хинна ЗаIам Крымски большевистски подполье болх беш хул.

1918 шера аьхки Керче гIолла граждански тIема дукхача фронтех хьулалуш чекх а вувлаш гIалгIай мехка кхоач ЗаIам, ворхI шера бIарга ца гуш хиннача гаргарча нахаца вIашагIкхет. ГIалгIай юрташка революционни болх бе волалу.

Август бетта тийшача балхах бичераховций контрреволюционни бандаш Владикавказе чухьийлхача Iалаьмате сиха шоай юртарча нахах дошлой отряд вIашагI а елле цу хана контрреволюцена духьаларча къовсама кулгалдеш хиннача Серго Орджоникидзена тIа вода Яндиев. Партизански тIом белга тIадиллад Орджоникидзе цун отряда. Дукха ха ялалехьа чухьийлхача партизаний отрядашеи, владикавказски болхлошеи мукъаьвккхай город. Моздока оагIорахьа ТиркагIа дехьа кховссалца бичераховцашта тIехьа яхай ЗаIамий отряд.

Бакъда, дукха ха ялалехьа герзах кийчбенна Деникина бIу чуболабеннаб Владикавказ яккха аьнна. ТIом беш духьал яьннай цунна. Долакха - Юрт, ТIой-Юрт, кхы юрташ. Эггара хьалхарчарца Долакха-Юртарча наха оарцагIа яхай ЗаIамий отряд. Бакъда низ чIоагIа хиларах деникинций каьлннай, гIалгIай юрташ дIалийцай, уж йоагаяьй. Шоашта могачох моастагIашта гIо деш хиннаб гIалгIай инаралаш а.

Наьсарен вокзале деникинцаша вIашагIтехача гIалгIай съезде большевикашта духьал паччахьа инарала Мальсагов Сафарбика къамаьл дича лоаца луш ЗаIамас говра тIа ваггIашше нах гулбеннача юккъе чу а ваха цIоргIа техад:

— Ва гIалгIай! Вежарий! Ма тешалаш укх инарала форма тIаювхача жIале дувцачох! Мича хиннав ер хIанзалца? Ткъаь итт шу дала доал са, сона-м хIанз мара бIаргавайнавац ер. Шо укханна ийшад хIанз шийн гIулакх телхача хана, большевикаша толхадаьд укхан ираз. Ма тешалаш укханах. Большевикаша шоана яхьар паргIато я, цар шоана лаьтта лургда.

Из къамаьл а даь, «ДIа мавахийта, лаьце чуволлаI» яхаш инарала цIоргIа детташе а шийн новкъосташца цигара дIаваьхав ЗаIам. Цул тIехьагIа шоай юртара нах гул а баь шийн бIаь говра баьрий волаш отряд вIашагI а елла гIалгIай лоамашка вахав из. Цига цу хана Пхьуй сеца хиннача Серго Орджоникидзена тIа а ваха цунга деррига дIадийцад ЗаIамас. ТIаккха Чрезвычайни комиссара задани еннай. ЗаIамийна партизански тIом бе аьнна.

Цкъа партизанашка хоам хиннаб Деникина эскаре гIулакх де низагIа баьха гIалгIай шоай тIема гIирс а тIехьа Наьсарен вокзале эшалонашта тIеботташ латт аьнна. Iалаьмате сиха шийн сотни шийца а йолаш цига кхаьчав ЗаIам. Эшалона го а баь тетта бригадни командир полковник Котиев чуволча штабни вагона тIа а ваха, кхайка араваьккхача полковника нах мукъабовлийта ца тигача, духьале яь ротмистр Добриев а вуш беррига эпсараш лийцаб партизанаша, тIаккха нах хьагул а баь деникинций тийша болх гучабоаккхаш царца къамаьл а даь гIалгIай шо-шоай цIеношка цIабахийтаб цар.

Цу тайпара хIама деникинцаша дутаргдоацилга дика кхетадеш хиннад ЗаIамас. Коммунисташца дага а ваьнна ЗаIамас лаьрхIад Экажкъонгий-Юрта тIаболабеннача моастагIашта духьалъотта. Владикавказагахьара тIабоагIараш гаьнна духьал а яха юха техаб ЗаIамий отрядо. Кхы а боккхагIа низ тIабенаб Шолжа-гIалигахьара. Бакъда партизаний тIехьашка бовла бийзаб, юрташ моастагIий караяхай.

Октябрь бетта ЗаIам, зIамагIа вола воша Хьамзат шийца а волаш, цу хана Терски цIеча повстанчески бIуний командующи хинна Гикало волча Шатой вахав. Гикалос хьехар а даь ЗаIам юха цIавеначул тIехьагIа гIалгIай коммунисташа агитационни болх болабаьб моастагIчо дIалийцача юрташка, хIаьта ерригa гIалгIай партизански группаш ЗаIам командующи а волаш вIашагIтоха а тарденнад коммунистий.

Кастта юхававхав ЗаIам Гикало волча. ГIалгIай партийни организаце баь болх мога а баь, Гикалос ЗаIамийна тIадиллад парте Кавказски краевой комитетага Терски областера хьал дIадувца а дIахо бе безача балха инструкцеш я а Закавказье гIолла. «Дики дивизе» эпсара форма а йийха шийца воша Хьамзат а ваьккха ГуржегIа гIолла Баку вахав ЗаIам. Цига Ахриев ГIапурага гIолла Кавкрайкоме а ваха дIадийцад цо Нохчийчереи ГIалгIайчереи хьал. Кавкрайкома заданех тIишача моторни лодкаца Астрахане XI ЦIеча Эскара Реввоенсовете вахийтав ЗаIам. Цига Кировеи Левандовскеи безаме тIаийцав из, хIаьта партизански отрядашта лаьрхIа дукха ахча а инструкцеш а яхьаш Баку юкавенав. Цул тIехьагIа из кхоачам а бахьаш вежарий ЯндиевгIар юха Шатой кхаьчаб. Дуача хIаман а тIема а кхоачам кIезига болаш хиннача нохчийн гIалгIайн партизански отрядашта доккха новкъостал хиннад ЗаIамас денача ахчах. 1919 шу чаккхдоаллаш ЦIеча Эскара низа духьалца отталуш сихха тIехьашка дала доладеннад Добровольчески эскар. Кхы а чIоагIагIа дегаш айденна деникинций тыле партизански тIом болабаьб ЗаIамий отрядо: машинаькъаш дохадеш, моастагIий тIема складаш йоагаеш, и. кх. дI.

1920 шера март бутт юкъе кхоаччаш ЗаIамийга приказ кхаьчад, город Георгиевска юххе тIом беча ЦIеча Эскара шийн отрядаца новкъостала гIо, аьнна. Цу буссе а йолаенна отряд моастагIий эшабеш шоллагIча дийнахьа саррахьа ЦIеча Эскарца вIашагIкхийттай. Цул тIехьагIа ЦIеча Эскара командоване заданех Грознегахьа юха йолаеннай ЗаIамий отряд. Шин дийнахьа ши бIаь километр никъ а беш из Грозне кхаьчача Гикалос шийн отрядаца город хьалаьца хиннай.

Цхьан дийнахьа мара са ца лоIаш юха а наькъа яьннай отряд. Порт - Петровск (хIанзара Махачкала) хьайоаккхилга а байдда болхача кIайбараште никъ бехкилга а хиннад отряда хьалхашка оттадаь керда декхар. Из декхар а толамца кхоачашдаьд цо.

ТIаккха ЗаIамий отряд гIалгIай мехка цIакхаьчача Терски областа бIуний командоване соцам баьб ЗаIамий отрядах ЦIеча Эскара 1-гIа ГIалгIай дошлой полк е аьнна. 1920 шера ноябрь бутт болалуш Перекоп йоаккхача а инарала Врангела бандаех Крым мукъайоаккхача а майра латаш хиннай гIалгIай полк, цул тIехьагIа Украине Махно бандаш йохаеча дакъа лоацаш а хиннай.

Советий Iаьдал доаккхача а граждански тIем тIа а хьинаре дакъа лацарах ЦIеча Байракха орден еннай ЗаIамийна, тIехьагIа Украински ССР тIема орден а еннай.

Граждански тIом чакхбаьнначул тIехьагIа дуккхача шерашка ГIалгIайчене тайп-тайпарча советски а боахама а балхашка лийннав Яндиев ЗаIам.

С. КОТИЕВ,
журналист.

УЧАСТКОВЕ ДЕЗА СОВГIАТ

1976 шера ялаташ чуэцаш латтар Урус-Мартановски районе. — республикерча эггара дукхагIа ялат доахарех йолча цхьан районе — ялат лораде оарцагIдаьхадар дерригаш а хIана дац аьнна дола милице, халкъа тIахьожама, «Комсомольски прожектора» низаш, юртий Советий депутаташ.

«Горец» яхача совхозе ялат шийн метте хилийтара хьалхара жоп дала дезаш вар участкови инспектор Изорп Исмаилович Идрисов. Iуйрийна дена бийса яххалца цIаккха а юхера дIа ца воалаш болх беш йоахкача комбайнашта юхе хулар милице воккхагIвола лейтенант Идрисов. Цунца цхьана бар дружиникаши халкъа тIахьожама членаши. Ма-дарра аьлча, комбайнашкара хьатта кхаччалца бода никъ ялат юстара гIоргдоацаш тешшаме лорабеш бар. Цудухьа цу совхозе цхьаккха моттиг нийсъеннац чуэцача хана ка бола ялати хьажкIаши лочкъаяь.

Даьхено чIоагIа мах баьб участкове хьийгача къин. Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш дахарах, 1976 шера ялат дукхагIа даккхареи паччахьалкхенга дохкареи планаши социалистически декхараши кхоачашдеча дика къахьегарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1976 шера кхычарца цхьана «За трудовую доблесть» яха медаль елар Изорп Исмаиловича.

...Даьхено Изорп Исмаиловича денна доккха совгIат эггара хьалха даькъала дийцар цун политико-кхетама дешашта начальника заместитела. Цо довца баьккхар цунна: иттлагIча пятилетка шоллагIа шу — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дуза шу а — иштта балха тIа тIехдика толамаш а даьха белгалдалла хьона, аьнна.

Цу дийнахьа, экрана тIа гучаэккхаш санна, керта чу дера Изорп Исмаиловича деррига милицейски гIулакхаш. Дагалехар гаьнарча 1941 шера милицейски шинель ше тIа мишта йийхар, халача 1943 шера Грозне бомбаш чуйийттачул тIехьагIа низ болаш яьнна цIи мишта йоайора, городе баха нах кхычахьа дIа мишта кхувлар. Цу хьалашка кортош айлир Советий Iаьдал бIаргаго ца дийзараша, аьлдиташ дувцараш юкъебаьлар, хIаьта моастагIчо къайлагIа ладувгIа шийн нах ухийтар. Ужжамо баращца лира къовсам лоаттабора милицеи чекисташеи. Нохч-ГIалгIайчен лоамашка Iойоссаьча фашистски парашютно-диверсионни десантапа къовсам лоаттабе а бийзар Изорп Исмаиловича... Уж деррига хIамаш дагаухийт цу алан шерашка еннача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамото.

Цул тIехьагIа — советски наьха маьрша кхолламе къахьегам лорабеш хилар. Болх беш яьккхача хана участкове гучаяьхай зуламаш даь итташ моттигаш.

ХIара шера хозлуши тоалуши я вай юрт — Урус-Мартан, района нравственни, культурни центр. ДукхагIа дийша ба тIехь-тIехьа боагIа цигара баха нах. Цудухьа, цу дерригача хIамаех шийн хьаьнал къахьегама цхьа дакъилг доаллаш хилар дика кхета а деш, чIоагIа гIадваха ва Изорп Исмаилович Идрисов.

М. ЛЫКОВ,
милице майор.

«СА МИЛИЦЕ СО ЛОРАВУ»

ДОШ ЧАКХДАЬННАД...

Цу балхах кхета гаьна болча наха хет, следователь дайн нах лувцаш, царна тIехьа лелаши кIалгIолла бIарг кхоабаши хул аьнна, цхьабакхьда, ма-дарра аьлча, цIаккха а са ца лоIаш беш бола Iаьржа болх ба цун аьттув боаккхар. Бакъдолчоа духтIавалара документий бIаьш оагIош кIалтIатоха еза хаддаза лоткъамаш ийдеш доахача сахьаташка. Следователь — права къаьст-къаьста доакъош ховш вола алхха юрист хинна ца Iеш, наьха психологи кIоаргга йовзаш, криминалистически техниках дика кхеташ, шерра хьаькъал дIакхоачаш вола специалист а ва.

Сел доккха а дацар из дош, цхьабакъда безаме доацаши хьовзам болаши дар. Леладе из шийга дIанийцар Грознерча станце милице линейни отдела следствени отдела начальника милице майора В. С. Пупкина. Уголовни дош гIоттадир город Грознерча цхьан торгови организаце цIерагIа Грознерча станце мухь сецача коа енача вагона чу ОРСК-3 яха бархI холодильник тоъац аьнна хиннача хабарагIа.

Следстви еча юкъагIа гучадьлар, Ханкала станце вагон сеца латтача хана холодильникаш лочкъаяь хилар. Цхьабакъда зулам хьагуча мишта даьккхад дувцаргдац аз шоана, аз аргда зулам массехк дийнахьа хьагучадаккхар, зуламхоша из вулам даьлга бакъдаь хьаоттадар, цул тIехьагIа царна йоагIийоагIача тайпара суламаш яь хилар.

Укх статья тIа аз лерхIар — зуламий наькъа тIа баьнна нах дIабовзийтари царех дола хIамаш дувцари. Из къоал делга вIаштIехьдаьккхар Ханкала ваха М. Д. Бисултанов хиннав. Доккий Махьмуда 20 шу даьннад. Цун хана волча хана цхьа къахьегама котало яьккхе Iац саг, цаI Iомаяь ца Iеш маярра Iомаю специальносташ. Махьмуд цхьаннахьа а болх беш хиннавац, болх ца бечо ца юилга шийна дика ховшехьа а. Цхьабакъда къахьегамах бола кхетам шийн тайпара ба Махьмуда. Станце цхьан наькъа тIа массехк дийнахьа латта, бIарг локхаш саг а воацаш йола вагон зе а зийна, Бисултановна хайнад цу чу холодильникаш йолга. Циггача дег чу ессай цунна бIехеи цу цхьан ханна безам тIабодаш йолеи уйла.

— Ахча даккха моттиг нийсъеннай вайна, цу тIа цхьаннена а хIама а ховргдоацаш.

Цхьабакъда шийн зуламе уйлаш кхоачашъяра новкъостал дергдола нах эшар Бисултановна. ХIаьта цу тайпара нах кора а бир. ДIахо мел додар детективни фильме санна хиннад: «Лакомка» яхача кафе вIашагIа а кхийтта, шортта молаш малар а долаш, истола хьалхашка багIаш В. С. Акоповца, Первомайски станицерча МПМК ткъо шу даьннача шоферца, цхьаннахьа а балха воацача ткъаь кхоъ шу даьннача В. А. Елдаровца доладеннад къамаьл. Холодильникаш лочкъаеча дакъа лаца раьза бара дукха дIаьха дувца дезанзар Бисултанова Акоповцеи Елдаровцеи. Бакъдар аьлча, кагий нах цхьан юкъа юхагIерта хиннаб, хIаьта а «къонахий дац шо» яхаш Бисултанов шоаш доастамбаха волавелча, майраваьлар Акопови Елдарови.

Цу хана, «ираза» лехкаш А. Д. Разумовский а волаш йола «Чечингстройтранса» ПАТО автомашин юхасоцайир Бисултанова. ХIаьта «цхьа кIезига гIулакх» Iа дой 100 сом лургда хьона аьнна шийга аьлча, шек ца воалаш раьза хилар Разумовский а. Цул тIехьагIа, машина чу дIачу а хайша шоай «бIеха» гIулакх чакхдаккха бахаб Бисултанови, Акопови, Елдарови.

Вагон хьа а йийлла, автомашина кузов тIа яьккхай зуламхоша беррига а лаьрхIача 2000 совгIа сом мах бола бархI холодильник. Шоаш дергдар даь баьнначул тIехьагIа, Бисултанова хьийхача адресагIа Разумовске автомашинапа холодильникаш дIа-юха кхыхьай. Лочкъаяь паччахьалкхен доалахьара хIамаш дIанийяьраш суда хьалхашка хьаэттаб: 1942 шера вяь, ше даьча зуламах хьалхагIа суд а яь, из техка цIавена А. А. Душаев. Из волча Iояьккхай ялх холодильник. Царех пхиъ шоай юртарча нахага ехкай цо, цаI шийна йитай. Лочкъаяь хIама ийца шоллагIвар ва 1950 шера вяь, цхьаннахьа а болх беш воаца В. Н. Фирюлин. Цо а цхьа холодильник ехкай шоллагIьяр шийна йитай.

Из деррига а ше хала доагIача тайпара хьадад. РСФСР УК тайп-тайпарча статьяшка хьежжа бехкаш даьд: Бисултановна лаьца воаллаш даккха 3,5 шу, Елдаровна — 3 шу, Акоповна — 3,5 шу, Разумовскена — условно 2 шу, Душаевна — лирача хьал тIа а волаш ИТК 2 шу, Фирюлина — 2 шу. Иштта бехктокхаме эзаб холодильникаш ийяьраш а.

Зуламхошта таIазар даьд, бокъо тIаьннай. Долла хIама шин-шийн метте дIаэттад хIанз: зуламхой, лочкъаяь хIамаш ийцараш... Цул тIехьагIа итташ нах шийна юкъеэзача, са днаьча, даим уйла яйтача, бийсашка сомаваьхача — ше техкача цхьаькха деша а тIехьашка тIадам оттабир Грозне станцерча милице линейни отдела следственни отделене начальника милице майора Пупкин Валентин Семеновича...

Следователя болх — хIара денна общественни рузкъа лоралеш латтар, зулам юхатохари цунах де доагIар дари.

Б. ДЕМЕНТЬЕВСКИЙ,
Грознерча станце милице линейни отдела начальника заместитель, милице капитан.

БЕКХАМА КIАЛХАРА БОВЛАНЗАР

Кизлярерча станце линейни милице дежурне цIагIа хоам хилар; арахьа машинаькъа юстаро буц тIа а йилла хьулаяь «Апшерон» яхача марках йола пхи холодильник улл заводской упаковкана юкъе а йоаллаш, аьнна. Из лоархIаме хоам хьа а ийца, милице отделене кулгалхоша цу сахьате группа вIашагIъеллар зулам хьагучадакха аьнна. Группана керте эттар милице начальник Ю. И. Масалков. Группана юкъебахар милице болхлой Ахмадов, Ягубов, Быстров, Расулов, Ризванов.

Зулам гучадоаккхача дакъа лоацаш хиннараша болх сихеи лаьрххIан вIаштIехьбаккхарах, деналах ца бохаши сабареи уж хиларах массехк сахьат мара юкъе ца долаш лаьцар шоллагIа зуламхо з. Зуламхой хинна хиннаб А. Н. Кучерови Г. И. Арзамасцеви. Уж шаккхе а вахаш белггала моттиг йоацаш, цхьаннахьа а балха воацаш, хьалхагIа судамаш яь хиннав.

Следстви еча хана гучадаьннад, хIаране 325 сом мах болаш йола «Апшерон» яха ялх холодильник цар лочкъаяь хилар. Царех цхьа холодильник 60 сомах йохка кхийнад цар.

Масала, милице оперативни группо болх дика вIаштIехьбаккхар бахьан долаш итт сахьат далалехьа зуламхой хьа а леха, из зулам бокъонца цар даь хилар хьагучадаьккхад. Паччахьалкхенна даь 1950 сома зе дизза юхаметтаоттадаьд.

Зулам сихха хьагучадаккхарах, шоашта тIадилла гIулакх чIоагIа бехктокхам а хеташ дизза кхоачашдарах транспортни милице Къилбаседа-Кавказски управлене начальника приказагIа зулам гучадоаккхача дакъа лоацаш мел хиннараашта совгIаташ деннад.

Д. БОРИСОВ.

МОСКВА. Укх шера сентябре эггара хьалха еш я «ГIашло» яха ерригсоюзни операци. Цун керттера декхар — наькъа лелара бокъонашта пропаганда яр, гIашлой дисциплина чIоагIъяр, улицагIа лелача хана бехктокхаме лоархIаш хила уж Iомабар да. Улицашка лелача хана бокъонех нийса пайда эца нах Iомабар лоархIаме да автомашина водитель санна, бехктокхаме из хилар бахьан долаш. ГIашлошта кхерамзле хилийтара вай мехка дукха хIама ду. Тайп-тайпарча улицашка транспорт сецаеш моттигаш я, лаьтта кIалгIолла наькъаш дехк, хIаьта гIашлошта аьттув болча моттигашка машинаш лелача наькъашка белгалонаш ю, транспорт тIехъяллалца сеца латта цар йиш хургйолаш. ТIехь-тIехьагIа балха юкъе кхувл ПВУ-2М яха гIашлошка хоам беш йола устройстваш. Уж я кнопка тоIайича гIашлошка светофорий сигналашца хоам бе торо хулийташ йола устройстваш.

«ГIашло» яха ерригсоюзни операци, цу тайпара кхыйола мероприятеш а санна, сага йоакхо яра, цунна зулам ца далийтара тIаерзаяь я.

СУРТА ТIА: ГАИ 4-ча отделене инспектор Г. И. Жирехин Никитски вороташта юхxе улицагIа тIехбоалача наха гIо деш ва.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХЬАЛХА ЛАТТА ОПЫТ — КХАШКЕИ ФЕРМАШКЕИ

(1977 ШЕРА АРАЯЬННАЧА «СЕЛЬСКИЕ ЗОРИ» ЯХАЧА ЖУРНАЛА СЕНТЯБРЬСКИ НОМЕРА ОАГIОШ ТIА)

РСФСР юрта боахама Министерства Къилбасела Кавказан Центральни черноземьянеи лаьрхIа арадоахача «Сельские зори» яхача зональни Iилма-производственни журнала 1977 шера сентябрерча номер тIа, хьалхагIа дIанхача номераш тIа а санна, кепатохеш йолча моттигах керттера дакъа дIаденнад юртбоахама производства бе-беча доакъошкарча къахьегамхой хьалха латтача опытах дувцаш йолча материалашта.

Лаьттанна хулача эрозеца лоаттабеча къовсама практикацара хьанийца дика чулоацам болаш йола массехк материал кепатехай «Кхаш лора а деш лаьтта леладар» яхача разделе. Къаьстта чIоагIа уйла тIайоххийтилга могаду оаха РСФСР юрта боахама министра заместитела, юртбоахама Iилмай доктора А. Каштанова михеи хиней эрозех лаьтташ лорадара хьалха латтача опытах дувцаш йолча «Тешшаме чакхдаккха лаьттанна эрози хургйоаца гIулакх» яхача статьяна.

ЧIоагIа теркалде мегаргдолаш дика хIамаш дувц автора. Хаьдла аьлча, цо белгалдоаккх, Къилбаседа Кавказен Центральни Черноземьен миха эрози хулаш 5,8 миллион гектар, хIаьта дIахо из чIоагIа Iаткъар кхерам болаш дола лаьтташ а тIехьа лаьрхIача 8,5 миллион гектар хилар. Цу моттигашка ши градус совгIа цхьан оагIора лестача босешка да 13 миллион гектар совгIа лаьтта, цунах хин эрози хулаш 7 миллион гектар да. Лаьттанна эрози ца хилийтара гIулакх дикагIа вIаштIехьа мишта доаккхаргда дувц статья тIа.

Кхаш леладераша йийшача шоашта чIоагIа пайда эцаргба эрозех лаьтта лорадара Ерригсоюзни Iилма-тохкама института гидротехника лабораторе заведующи, юртбоахама Iилмай кандидат В. Подгорный керте болча авторий группо яздаьча «Оахам тIа террасаш» яхача статьях.

ХьажкIаш лелаераштa хов фуна лаьрхIа гибридний сортовойн хьажкIаш чуэцаш мел хала да. Цу тайпара хьажкIаш чуэцара дикка опыт Iоаяьй Ставропольски края «Старомарьевский» совхозе. Из йовзар могаду оаха цу совхоза агрономо-семеноводо И. Шапкосн ВНИИ Ставропольски селекционни станце воккхагIволча Iилман болхлочо Н. Тарасовеи яздаь «ЛоархIаме этап» яха статья ешарца.

Дуга леладераша еша еза «Фуна лаьрхIа дуга чуэца комбайн» яха статья. ВИМ-а воккхагIвола Iилман болхло, технически Iилмай кандидат А. Майстеренко керте а волаш болча цун автораша дувц фуна лаьрхIа дуга чуэцача кердача машинех.

Чуэцаш я шекара свеклаш. Из болх дика чакхбаккхара пайда эцанза баргбац сихеи цу йойташи уж чуэца торо луш йолча ерригача прогрессивни приемех. Шекара свеклаш лелаераша из опыт ювц «Шекара свеклашта — прогрессивни технологи» яхача разделе. Ешанза ма Iелаш Мазлумова цIерагIча, шекара свеклайи шекареи Ерригсоюзни Iилма-тохкама институтa директора В. Яценкос яздаь «Низ бола арсенал» яха статья.

Йийшарий, юрта боахама специалистий уйла тIаозаргья аьнна хет сона РСФСР юрта боахама Министерства автомобильни парка эксплуатации ремонти яра отдела начальника В. Фокина яздаьча «Хьувкъам чуэца транспортни комплексаш» яхача статьяс.

«Даьтта доаккхача культурай —дукхагIа терко» яхача рубрикана кIал кепатехай «ДегIайоагIача хана шозза-кхозза хий диллача» яха Нохч-ГIалгIай АССР Сунженски боахамий юкъарча агромелиоративни объединенена чуйоагIача агрохимлабораторе заведующе Р. Лихомитова статья. Статья тIа ма-дарра дувц гидуаргашта хий дехкара режимах дола дош. Доакъарий культурай хьувкъам лакха мишта кхебергба, доакъарех пайда эцилга дикагIа вIаштIехьа мишта доаккхаргда, вIашагIъэдаь тайпара довкъараш мишта кийчдергда? Царна а кхыча а хаттарашта жоп корадоагIаргда «Доакъараш кийчдара кхоачамаш — пайда эцаш да» яхача разделе кепатехача статьяш тIара.

Ца ешаш ма йиталаш «Цхьан кхай тIара — шин хьувкъам» яха Дагестански юртбоахама Iилма-тохкама института доакъараш кийчдара отдела заведующе профессора, юртбоахама Iилмай доктора Э. Масандилова статья. Иштта йийшача пайдана хургйолаш я «Люцернах яь брикеташ» яха В. Сотниковеи В. Вакуленкойи, «Баьца хьоар дахара халданза бедал хилийта» яха Т. Колодина, «ДикагIйолча ханашкеи ца йойташ» яха «Путь Ленина» яхача совхоза директора Л. Периловеи Дагестански опытно-мелиоративни станце воккхагIволча Iилман болхлочун К. Сааковеи, «Эрий тIабувла кен» яха Дагестански юртбоахама Iилма-тохкама института воккхагIволча Iилман болхлочун, юртбоахама Iилмай кандидата А. Омарова, кхыйола статьяш.

«Специализаце керда горизонташ» яхача разделе теркалъе могаю оаха «Дешаца а гIулакхаца а» яха И. Измайлова, «Заготовителашца айхха бувзам а болаш» яха Г. Моренко, «Пятилетка керттера девиз» яха А. Иваха, кхыйола статьяш.

Ца ешаш ма йиталаш «Сомийн комсийн бешамашка» яхача разделера «ДIайийна хIамаш лораяра тха система» яха Ростовски областа Азовски района «ЦIе беш» яхача совхоза керттерча агронома А. Скориковеи дIайийна хIамаш лораяра дешашта волча агронома А. Шкребитенкои статья, хIаьта «Баьцадаараши коартолаши» яхача разделера «Рассадаца а, фуца а — лаьттагIа» яха Хасавюртовски района «Родина» яхача совхоза директора А. Алжиевеи Дагестански юртбоахама института кафедра заведующе профессора Б. Бабаевеи статья.

Кхы тайпа дика чулоацам бола материалаш а я журнала сентябрьски номер тIа. Уж а еша хьажалаш.

С. ЧЕРВОНЫЙ,
журнала корр.

Доазол дехьара

ОКТЯБРЬ СА ВАХАРЕ

КЪОВСАМЕ УРАЭТТА ДОГ

Дунен хьалхара тІом болча хана эскаре а валькха Софнерча ТІема типографе дІавигар со «ТІема хоамаш» яхача газета наборщикалла. 1917 шера 25 октябре — кердача стилах 7 ноябре геттара бийса яхача хана цхьа телеграмма я сна, цунна сихха набор е аьлар сога. Россе пролетариатски революци котъяьннай йоахар телеграмма тІа.

Цу сахьате велла вож наборщикаш болча а ваха, сай низ ма-кхоачча цІогІа техар аз: «Даькъала хийла Россера сийлахь-йоккха пролетарски революци!» Кхы хьалхадаха дезаш бацар новкъостий, цудухьа цар пхьатарра юха жоп делар: «Даькъала хийла!.. Даькъала хийла революци!..»

Цу хана 37 шу дар са. ХІаьта хІанз 97 шу даьннад. Массаза а дог тохалу са Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце деррига дуне сомадаьккха уж деношъ сона дагадехача 1917 шера 7 ноябрь — деррига адамленна цІаккха а дицлургдоаца исторически ди.

Наборщик а волаш бокъонца ха торо хулар са революци яьнначул тІехьагІа Советий Мехка экономически культурни вахар мишта лел. Эрсий пролетариата опыт Іомаеш хиннача болгарски коммунисташа шоай тактика хийцар, цудухьа шоашта чІоагІа пайдана выводаш а йир.

Цу хана къаьна а къона а мел волчоа хайра Ленин яхар малав. Владимир Ильич бІармалав. Владимир Ильич бІаргаго а цунца къамаьл деш дуккха ха яккха а вІаштІехьдаькха лар са 1908 шера Женеве. Цо моголаир сона «Коммунистически Манифест» Іомаелга, тха мехка эксплуататораштa дуъхьала лоаттабеча къовсаме теорех пайда эцилга. Тха къамаьл чакхдоалаш, вахар ираз долаш хилда хьа, аьнна ловца бакъхар сона Ленина...

Кхозза хиннав со Советски Союзе. 1931 шера Георгий Димитровца цхьана Профинтерна конгресса делегат вар со. Ленинграде, Москве, Горьке наборщикаш болча хилар. Аз дийцар царна Болгарера гІулакхаш, тха мехка классови къовсам дегІа мишта боагІа, эрсий болхлоша гойтача хьокхамо цу къовсаме тхона новкъостал мишта ду.

Болгаре Коммунистически парти Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци ялалехьа а из яьнначул тІехьагІа а — массаза хиннай большевиккий партеца, Советски Союза Коммунистически партеца цхьан мугІаре. Тахан Болгарски халкъ кхоаненга бІубенна хьеж советски халкъаца, боккхача Советий Мехкаца — тоІабаь мел боахкарий галоахачунца, тха чІоагІаленцен байракхацен цхьана.

60 шу гаьна даьннад вай исторически 1917 шера, цхьабакъда хІанз а тІехьа хет сона Ленина овз сайна хозаш санна. БІаьшеренашка дахаргда цун гІулакх. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце опытагара Іомалургда планетера деррига халкъаш.

Йордан МИЛЕВ,
Болгаре Халкъа Республика Турпал, 1897 шера денз БКП член.
(София пресс — АПН).

ФРГ. Балхара дуккха болхлойи гІулакхера нахи дІабахара духьала демонстраци йир Бременерча 20000 совгІа болча къахьегамхоша. «ХІара балха моттиг бахьан долаш къовсам лоаттабергба оаха» яхача лозунгаца демонстрацешкеи митингашкеи арабаьлар машиностроительни, авиационни, судостроительни заводий болхлой, докераш, моряккаш.

ТАСС фотохроника.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМ ХЬАГУШ Я

«Советски Союзо, дунен социализма система, социалистически содружества бІарчча цхьа дакъа ше хиларах тарра, социалистически интернационализма ларда тІа дегІа а кхувл, чІоагІ а ду социализма мехкашца доттагІали цхьана леладу гІулакхаши, новкъосташха вІаши гІо дара гІулакх...» — йоах СССР кердача Конституце проекта 30-ча статья тІа. Советски паччахьалкхен Керттерча Закона проекта из принципиальни положени дог тешадеш хьахьокх советско-вьетнамски юкъмоттига дерригача гІулакхаша.

Вьетнама халкъа дика хов, маьрша гІирс хьалбеча шерашка а, бирса тІема халонаш тІаэттача шерашка а тешаме низ болен доттагІа — Советски Союз массаза а шийна лалла хиннилга. Вьетнамски халкъа цІаккха а дег чура дарлдац пролетарски интернационализма уйланца даь из гІон новкъостали, белгалдаьккхар КПСС XXV съезде КПВ ЦК Генеральни секретара Ле Зуна.

ХІанз новкъостала керттера дакъа вьетнамски коммунистий парте IV съезда решенеша дуккагІа дегІадоаладе лаьрхІача Вьетнама Социалистически Республика халкъа боахама доакъошка дохийт Советски Союзо, вежарашха долча вокх социалистически мехкаша а санна.

СССР-о новкъостал а деш СРВ-е хьалъеш латт тайп-тайпарча гІулакхашта лаьрхІа бІаь совгІа йоккха объект. Царна юкъе — Іаьржача хи тІара энергетика гигант а, ФалайТЭС а, цемент ю завод а, цІенош ду комбинаташ а, кІора шахташи разрезаши, химически ремонтнии заводаш, юртбоахама комплексаш... Советски институша кердача предприятей — Камферча механически завода, изоляторий завода, хьоар доаккхача массехк комбинатен маьхк сча заводийи — проекташ оттаеш я.

Укх шера июнь бутт бовш хиннача аргІанарча, цхьана леладеча экономически Іилма-технически гІулакхашта йолча правительствай юкъарча советско-вьетнамски комиссе IV-ча заседане белгалдаьккхар, ерriга объекташ хьалъяраи царна оборудовани лоаттаяраи оттаяь графикаш толаме кхоачашъеш хилар. Комплексни инженерни изыскани кхоачашъяра советски экспедици яхийта лаьрхІар СРВ-е. Цун балха итогаша йиш хулийтаргъя тІехьа тІайоагІача хана тайп-тайпара предприятеш хьалъергйола моттигаш кийсагІа белгалъе а хІаьта иштта уж хьалъяра сихен кхомен наькъаш лаха а.

Белгалдаккха доагІа, вежарашха йолча Вьетнамаца, цун халкъа боахам юхаметтаоттабарен дегІабоалабарен даькъе цхьана гІулакхаш а леладеш, йоагІ-йоагІача советски организацеша, проектнии тохкамен институташа, советски специалисташа йІаьхий опыт Іояь хилар. СССР-о новкъостал а деш хьалъяьча предприятеша тахане а арахец республике хьаеча металл тедача ерригача станокех 50 процент совгІа, 80 процент совгІа кІор, 100 процент олово, апатиташ, серни кислота, кхыяраш.

ДуккагІа йола маькх, чай, кофи арахец Советски Союзера Вьетнаме яхьийтача оборудоване.

Ала а доагІаш оал мехкдаьттах — «индустре цІий». Чудувттташ мехкдаьтта кхухьача советски кемаша из лоархІамера бедал хадданза вьетнамски бердашкахьа кхыхьар тІема шерашка, хадданза кхухьаш латт из маьршача хана а.

Мехкдаьтта продуктел совнагІа советски кемаша Вьетнаме кхухь станокаши автомашинаши, трактораш, хьоарн кІадаши, каьхат а дІа-хьа лела электростанцеш а, госхозаштеи кооперативни боахамаштеи лаьрхІа оборудоване, гІишлон материалаш, молхаш, Іалаьмате дукха кхыйола хІамаш. Советски вьетнамски порташа шоайла дІа-юха кхуьхьа хІамаш объем 1973 шерачул 4-зза йоккхагІа хиннай 1976 шера.

Советски кемаш тІара Хайфонех, Хо-Ши-Минех, Камфе, Данаяге Іойоахача контейнераш тІа — СССР бІаьш городий, Вьетнама Социалистически Республикаца продукци арахецача эзараш предприятей цІераш.

ХІанз а дІакхухьаш латт техника, транспортни средстваш, «ЦхьогІо» яхача машинаькъа лаьрхІа тайп-тайпара керда хІамаш. Советски Союзо, вежарашха долча кхыча социалистически мехкаша новкъостал а деш вьетнамски гІишлонхоша лоаццача ханашка кийчбаьб мехка из лоархІамегІа бола машинникъ эксплуатаце дІабала.

20 шу совгІа ха я советскии вьетнамскии геологаша хьинаре цхьана гІулакхаш леладу. Царкхаь шера хьайийллай кІор, Іаьржа, сийрда бесаш дола, наггахьа мара ца нийслу металлаш, химически гІишлони бедал йоалла пайдана оахкалаш йоаха керда йоккхий моттигаш. Советски Союзе хьаьча эггара кердагІа йолча оборудованеца кийчъяьча советско-вьетнамски геологически партеша беш бола болх тахан а хьинаре лелаш ба.

Мах баь варгвоацаш боккхача лоархІаме да Вьетнама квалифицированни инженераш, техникаш, болхлой, юрта боахама специалисташ кийчбар. 20 шерал кІеззига совгІа мара йоацача хана Советски Союза новкъосталца профессиональни дешара деррigача тайпаша веррига чулаьцараш 50 эзар гаргга вьетнамски специалист вар. Царех 15 эзар саг Советски Союзе деша вагІар. ХІанз массехк эзар вьетнамски зІамсаги йоІи да Советски мехка вузашкеи техникумашкеи дешаш, Вьетнамо вайта ялх эзар саг ва советски ПТУ-шка 77 специальность Іомаеш.

Юрта боахама даькъе вай мехкаша цхьана леладу гІулакхаш а дегІаух. Советски Союзо новкъостал а деш республике вІашагІъеллаяр гевея, чай, кофи, цитрусови сом кхебеш хургйола 40 госхоз. СРВ кхашка болх беш я советски тракторaш, грузовой машинаш, юртбоахама техника, пайда эц Советски Союзе хьаьча минеральни удобренеехи ядохимикатехи. Юрта боахамерча дуккхача лаьтташ тІа хий ухийташ я советски техникаца кийчъяь низ бола ялх насосни станци. ХІаьта уж къаьстта боккхача лоархІаме я наггахьа мара ца йоагІача тайпара йокъал енача укх шера.

Вьетнамски лаьттан тІа хьинар ца кходеш къахьегарах, Вьетнама халкъа боахам юхаматтаоттабечеи дегІабоалабечеи хьинаре дакъа лацарах бІаьш советски специалисташта СРВ доккхий правительственни совгІаташ деннад. «Советски специалисташа, — аьннад КПВ ЦК Генеральни секретара Ле Зуана,— етташ бомбаши лелхаш спарядаши йоллашехьа а халои доацар-эшари ца къовсаш, шоай дегай ерrига йІовхал дІателар Вьетнама новкъостал дара гІулакха. Вьетнама массе миІинге советски сага башха-дика сурт-сибат дІа а гойташ».

Ленински Коммунистически парте хьалкхебаьча советски наха доккхал ду вьетнамски лаьттан тІа социализм хьалъеча шоаш хаьдда дакъа лацар селлара чІоагІа къоабалдаь тІаэцарах.

«Вьетнамацара солидарность, — аьннад КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева, — советски коммуниста, берригача советски наха хила а хиннад, хІанз а да дегои хьаькъалои къоабалдаь тІайийца гІулакх, вай партии халкъи интернационализма принципашта массаза а тешаме хилар хьахьоккхилга».

Н. СОЛНЦЕВ.
(АПН).

ОКТЯБРА ХЕТАЯЬ УРОК

Шелковской юкъерча школа исторе кабинет... 10 «В» класса исторе хьалхара урок я. Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизаран СССР кердача Конституце проектан хетаяь яр из. Уроке хьийхавар Шелковской станице хьалхара юрта боахама арталаш вІашагІйийхкар, коммунист Карамов Вартан Александрович.

Урок шин даькъа йийкъар.

Урока хьалхара дакъа социалистически революцена хетадир. Хьехархочо Билюшкова Екатерина Михайловнас увттадаьча хаттараштa хоадам болаш жопаш тийлар дешархоша Король Натташас, Арсанбиева Лейлас, Багаев Вахас, кхычар.

Урока шоллагІа дакъа СССР кердача Конституце проект ювцаш дар. Лакхерча класса дешархоша дийцар советски кагирхой декхарехи бокъонехи, Советски правительствам Коммунистически партен арахьарчен чурчен политиках.

— Вайх хІаравар вай халкъа дакъилг да,— аьлар ше къамаьл деш дешархочо Кузьмина Галяс, — вай дагакхаба деза, вайна, къоначарна, къаьстта бехктокхаме декхараш тІадужаш хилар. Вай хьамсарча Даьхен тешшаме, бІубенна дола патриоташ-интернационалисташ хила деза вай. Вайх тийша да цун кхоанара ди, вай да коммунизм хьалъе езараш. ХІаьта хІанз вайгар дІадехар цаІ да — дика дешар, марксистско-ленински учени кІоаргга караерзаяр, вай доккхагІдолча ноахало дІадоладаьр дІахоадахьар.

СССР кердача Конституце проектах йола керда стихаш йийшар Спивакова Ирас.

Уроке мел хинначун дог тохадолийташ дар Крамов Вартан Александровича даь къамаьл:

— Шоана бІарахьежача, — аьлар цо, — сона дагаух оахош къаьнадар доха а деш керда вахар хьалде доладаь хьалхара хала ханаш. Цхьаккха техника йоацаш кулгашца лаьтта оахаш а хьат дІадувш а хулар тхо, хІаьта хІанз духхьал Ленина цІерагІча колхозе 30-ча шерашка ерригача областе хинначул дукхагІа техника я. Са ала безам ба шуга, бераш — иштта хала хьадаьр лораде, вай революционни традицеш дІахо а кхахьа чІоагІ а е.

Къаьнача коммуниста мел аьнначоа баркал а оалаш школьникаша зизаш делар цунна.

В. УМАНЦЕВ.

ДИКА ЛЕР ЙИТАЙ

Шоашта тІехьа дика лер йита цІабахаб укх аьхки Карабулаке къахьегаш хинна академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта института «Дай-мохк» яхача студенчески гІишлошъеча отрядера кагирхой.

Граждански тІема турпала Шерипов Асланбека цІи лелаеча цу отрядерча студенташа шовзкъе итт дийнахьа кхоачашдир 65 эзар сом мах бола тайп-тайпара балхаш. Из пла-нагІа лаьрхІачул 5 эзар сом дукхагІа да. Цул совгІа, студенташа дика къахьийгар «Космонавт» яхача пионерски лагерей болхлой поселкерча больницей агитационно - массовии культурно-сердалонии болх беш а, С. М. Кирова цІерагІча колхоза кхашка кхедаь баьцадаараш чуэцача гІо деш а.

Иштта дика къахьегарах шоай зоне болх беш хиннача 26 студенчески отряда юкъе производственни общественно - политически балхах хьалхара моттиг яьккхар шериповцаша.

Г. ГАПОТЧЕНКО.

Сихха дегІаух дуккха отраслеш йола юрта боахам. Боккха теркам тІабохийт эрий даьда лаьтташ карадерзадара, ялат дукхагІа хилийтара. Пятилетка шерашка юртабоахама продукци шера юкъера лаьрхІача 14—17 процента дегІайоагІаргья.

СУРТА ТІА: лаьтта леладара йолча Казахски института опыташ еча кхашка.

В. СОЗИНОВЕИ
В. ПЕТУХОВЕИ сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОККХА СОВГІАТ

Къахьегама ЦІеча Байракха орден — из вай Даьхен доккха совгІат. Из совгІат деннарех ва Ахриев ГІапура цІератІча «Электроинструмент» яхача Назрановски завода къона болхло, шлифовальщик, КПСС членалла кандидат вола Погоров Дудара Ахьмад. Из совгІат цунна деннад иттлагІча пятилетка хьалхара шера план кхоачашъеча лакхара производственни толамаш дахарахи социалистически декхараш тІекхоачашдарахи.

«Электроинструмент» завода барт болча коллективе балха ваха Ахьмада лаьрхІар школе дешаш волча хана. 1969 шера кхоачаш а дир цо шийна дагалаьттар. Цунах хилар токарa-револьверщика ученик.

Бакъда, беррига шин бетта мара торо хиланзар цун юххьанца укхаза Іомавала а болх бе а. ХьатІакхаьчар Советски Эскаре гІулакх де ваха веза ха.

Советски Эскаре дика гІулакх деш чекхваьлар; цІаккха а дицдацар цо ше болхло вoлга.

Сиха дІадаьлар ши шу. Эскаре гІулакх даь ваьлар. Юхаверa Ахьмад «Электроинструмент» заводе. ХІанз цунах хилар шлифовальщика ученик.

ХІама довза гІертаро, къахьегам дукха безаро, эскаре гІулакх деча хана Іомаяьча оамалаша новкъостал дир эІамигача сага говзал сиха караерзае. Ученик волаш шин кІира мара хиланзар Ахьмад. Цунна разряд елар, ще болх бе дІаволавелар.

Ахьмада ше дувцарах юххьанца цунна новкъостал дора хьехамчаша.

Дукха ха ялале ший говзал езаеннача Ахьмадах хилар лакхара говзал йола мастер, механически цеха хьалхле лелаеча болхлоех цаІ. Къахьегама толамаш лакха хиларах цунна еннай кхоъ Сийлен грамота, «Социалистически яхье котваьннар» яха знак, эггара тІехьа Къахьегама Цlеча Байракха орден.

Завода общественни вахаре а доккха дакъа лоац Ахьмада. Укх тІеххьарча ханналца из хиннав цеха комсомольски организацена кулгалдеш, профсоюза заводской комитета член ва. Кхы цхьаькха а бехктокхаме гІулакх да цунга. Из ва цеха комсомольско-кагирхой бригада бригадир. Цун бригаде ва 10 саг — токараш, шлифовальщикаш, кхыбола специалисташ.

Ший балха жоп денна ца Іеш из жоп лала декхарийла ва хІара члена балха, из ва цар хьехамча, организатор. Цу декхарех дика лоархІаву Погоров Ахьмад.

Бригада дакъа лоацаш я Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара сийна Ленински комсомоло КПСС ЦК лургдолча рапорта кІала кулг яздара бокъо яккха яьржача социалистически яхье. Цар денна дош да юбилейни шера план 1977 шера 7 ноябрь тІаккхоачаш кхоачашъен пхе шера план диъ шера кхоачашъяь яккхеи.

Къахьегама Цlеча Байракха ордена кавалера Погоров Дудара Ахьмала кулгалдеча бригаде членаша кхоачаш а ду шоай дош. Укх шера хьалхарча ах шера йола план цар кхоачашйир 115 процент, къахьегама овсарле 6 процент дегІайоалайир, арахецача продукцех 90 процент лакхара дикал йолаш дІаелар.

Къаьстта дегаш айденна къахьег бригада членаша СССР кердача Конституце проект Іомаеш, из ювцаш долча юбилейни шера шоллагІча ах шера а. Иштта къахьегаро кхы цІаьхказа а тешал ду денна жоп кхоачашхургхилара. Цlенача дег тІара ала дог доагІа царга кхы а лакхара толамаш даха ка йийла шун, доттагІий!

Н. СМИРНОВ.

КУРАШ—КЪОНАХЧАЛ ДОЛЧАР СПОРТ

Кураш — узбекий халкъа кІалкхетаргах латар. Цун дІхьадола доакъош тара да дзю-до яхача кІалкхетаргах латача къовсама элементех. Цунца цхьана кураша шин мара йоаца приемаш а я — тІагІолла тІеххоссар, ка тохар, ког кІала тассар, мархІа велла тоІавар. Из къовсам Юкъерча Азе боззаш ба дуккхача хана денз хьалха. Къаьстта кураш яьржа яр Бухарски а Хорезмски а оазисашка, Узбекистана Ферганcки чІоже. Цхьаькха цІей чакхдалацар палванаш — иштта оал республике низ болча нахах, тосса ца луш. Къовсаме котваьннар чІоагІа лоархІар наха, пар низах, кадай хиларах легендаш дувцар.

Ши атлет, тІаюхаш чапанаш а (узбекски къаман дувхар) йолаш аравоал майда тІа. ДІаюха кулгаш а деле, судяхочо сигнал елча юкъагІа хьерча кушакаш лоац цар. Болабелар къовсам. Кортош вІаши юхе а оттадайя леташбараш меллашха, цкъаза геттара мекъа а хеталуш, цхьан метте латташ хул когага тІара кога тІа а бувлаш Хьежачар цІогІарч детташ дегаш урaувттаду шоашта безарий. БІарга цІацкъам тоха юкъ — цхьан спортсмено толамца прием йоалаю, духьал эттар, пхандараш лаьтта а кхоачаш букъа тІа Іовул. Толам!

ХьалхагІа цу спортах дакъа лоацараш кІезига бар, хІаьта уж яхьаш наггахьа а мара хилацар. ХІанз кІалкхетаргах летарий - курашистий яхьаш дукхагІа хул, хьежаухарий чІоагІа са а къерда лу царех.

Къаьнарча къовсама шоллагІа къонал тІаккхаьчай. Курашах дакъа лоаца занятеш дукха ха йоацаш юкъе йоалаяьй юкъерча школа физкультура программа, иштта из Іомаю берий спортивни школа программаца. Дешара предмет санна кураш юкъейоалаяьй дуккхача лакхехьарча дешара заведеней физически воспитане кафедрай программашта.

Хьалха цІи хеза хинна кІалкхетаргах лийтар, хІанз Бухарерча физически воспитане педагогически института декан, дикагІболча тренерах цаІ Атаев Іабдулла ва кІалкхетаргах летара методика автор.

— Кураша сага низ, кадайл, майрал совйоах, — оал Атаев Іабдуллас. — Цу спортах дакъа лацаро тІайоагІача хана новкъостал ду ший лоІамагІа кІалкхетаргах летача, самбох, дзю-дох доккхий толамаш даха.

Атаева Іомаваь колхозхо Шарипов Чора эггара хьалхара Узбекистана абсолютни чемпион ва курашах, цунца цхьана из ва дзю-до, самбо, «вольни» яхача кІалкхетарах летара спорта мастер. Тайп-тайпарча рангех йолча яхьашка дуккхаза а дикагІа йола моттигаш яьхай цо. Ший спортивни карьера курашаца дІайолайир кхыча советски цІи хезача спортсмена — Курбанов Сабира, «вольни» яхача кІалкхетаргах летача дунен а Европа а чемпиона цІи лелаечо.

Владимир МИЖИРИЦКИЙ,
АПН корреспондент.

ТОАДАР

10-ча сентябре арадаьннача № 109 йолча «Сердало» газета 2-ча оагІо тІа «Нах иразах кхебу закон» яха статья чакхйоалаш редакце болхлой бехкагІа гІалат нийсденнад.

Статья тІеххьара абзац иштта еша еза: «Советски наха болх бе, деша, сакхетам лакхбе, культура детІайоалве, цар хьалторо кхы а тІех хилийта шерра някъ хьабелл вай Коммунистически парте хьакхайкаьча Конституце проекто».

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

«Сердало» газета редакцена сихха эш гІалгІай меттала кепатоха ховш йола машинистка.

ЛЬГОТАШ ЙОЛАШ ХУРГДА БИЛЕТАШ

1977 шера 1 октябре денз самолеташца лелара дола билеташ льготаш йолаш хургда аэрофлоте.

Мах 50 процент кІезигбергба:

тІема инвалидашта; болх беш боацача къахьегама инвалидашта; бера хана денз инвалидаш бараштa; къаьначa инвалидашта долча цІеношка-интернаташка бахаш а паччахьалкхено мел эшачунца Іалашбеш а болча наха; цхьоалагІча группа инвалидаш накъабоахаш бараштa— цхьан сага; граждански авиаце дешара заведеней студенташтеи курсанташтеи; 15—17 шу даьнача кхе летача наха путевкаш а йолаш санаторе болхаши цІабоагІаши.

Льготни тарифех билеташ дохкаргда газотурбинни двигателаш йолча самолеташца лелараш ка (ЯК-40 цу юкъе ягІац), хІаьта иштта цу самолеташ тІара ЯК-40 яхачоаи поршневой йолчоаи юха тІаха везаш волчунга а.

Тарифах боагІачул 30 процент мах кІезигберба:

лакхерчеи юкъерча специальнии дешара заведеней дийнахьарча, сайранарча, заочни отделенешка деша багІача наха; производстве болх беш е балха боацаш аспирантуре деша багІараштa; дийнахьарча дешара заведенешка деша багІараштa; профтехобразоване училищай, школай дешархошта, 12 шерал тІех ха йолча юкъерча школай дешархошта; «Страхсбор ма яккха» аьнна штамп теха документаш долча эскаре гІулакх деш болча (мугІарерча бІухошта, сержанташта, старшинашта); «Спутник» яхача СССР дунеихалкъашта юкъерча туризма бюро путевкаш а йолаш болхача туристашта; дешара заведеней, школай, учрежденей, организацей, предприятей заявкаех группашца (15, кхы дукхагІа саг волаш) экскурсе болхараштa.

Студенташта, дешархошта, уж дешара заведеней сайранарчеи заочнии отделенешка дешаш бале, производстве болх ца а беш дешаш болча аспиранташта льготни билеташ лу моллагІча тайпара хинна а отпуске хилар бакъдеш документ царга дале а духхьала йодача рейсагІа газотурбинни двигателаш йолча самолеташца (ЯК-40 царца ягІац), е цар тІара цу тайпарча самолеташ тІа юха тІаха безаш уж бале а.

Льготни тарифех билеташ лац:

болх беш болча кагирхой сайранарчеи (сменни) заочнии школай дешархошта; дешара ха мелла йоккха яле а говзал лакхйоаккхача а кердайоаккхача а курсашка дешаш болча наха; вузашкеи техникумашкеи деша баха кийчбеча курсашка деша бегІача наха; аспирантурерча стажерашта-исследователашта.

Льготни билеташ дохкара, моттигашта бронь ялара порядоки хаи фецарча транспорте оттаяьча тайпара я.

Льготни тарифаш хургья 1977-шера 1 октябре денз 1978 шера 25 апреле кхаччалца, хІаьта тІема инвалидашта, цхьоалагІча группа инвалидаш накъабоахарашта, граждански авиаце дешара заведеней студентштеи курсанташтеи льготни тарифий ха 1977 шера 1 октябре денз 1978 шера 31 мая кхаччалца я.

ТЕЛЕВИДЕНИ

15 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Іуйранара гимнастика». 9.30 — «Фаворит». Телевизионни художественни фильм. 2-гІа серн. 10.35 — «Городаши нахи» яхача циклацара «Харьков» яха телевизионни документальни фильм. 11.10 — «Вай биографи. 1960-гІа шу». 14.10 — «Тха дика цІи» яха телевизионни документальни фильм. 15.00 — «Исторе оагІонаш». Эггара хьалха кепайоазув лаьр Иван Федоров. 15.25 — «Шахматни школа». 15.55— Эрсий никъбархойи тохкамхойи. Арктикана тохкам бар. 16.25 — Октябрьски Революце цІерах йолча музыкальни училища баянистий оркестра концерт. 16.55 — Юрти гІулакхаши. 17.25 — Машарен прогрессен гІулакха книжка. «Хьалхара московски дунен халкъашта юкъера книжни выставка-ярмарка». 18.00 — Кердадараш. 18.15— «Химия-77». Передачана юкъе дакъа лоацаш ва СССР химически промышленноста министр Костандов. 18.45 — Минкус. «Дон Кихот» яхача балетацара Па-де-де. 19.00 — Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарга. Советски Узбекистан. Передача юкъе дакъа лоацаш ва КПСС Центральни Комитета Политбюро членалла кандидат, Узбекистана Компарте Центральни Комитета хьалхара секретарь Рашидов. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР халкъа артист Тарханов ваь 100 шу дизарга. 22.25 — Классически ашарий концерт. Пистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — Берашта дола фильм. 18.30 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, гІалгІай меттала). 18.50 — СССР Конституце проект ювц (нохчий меттала). 19.00 — «Саг, общество, закон». 19.20 — «Кайсын Кулиев» яха телевизионни фильм. 19.50 — Юха а Іомавала волале. «Къовсаме гІулакха тохкам бу». 20.20 — «Шоана иллеш дІаоал Галина Ковалевас» яха фильм-концерт.

16 сентябрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — «Іуйранара гимнастика». 9.30 — «Тхоца хьаде, оаха санна хьаде, тхол дикагІа хьаде». 10.30 — «Республика ганз» яха художественни фильм. 11.45 — «Дайн бераш» яхача циклацара «Вахар чакхдаккхар» яха телевизионни документальни фильм. 14.00 — Документальни фильмай программа. 14.55 — «Вайна Іалам довзаргда». 15.15 — «Доцо сахьат» яха берашта дола художественни фильм. 16.30 — «Москва а, москвичаш а». 17.00 — Донски казакий иллейи халхарийи Паччахьалкхен ансамбла концерт. 17.30 — «Алкоголизмах лоралалар», 3-гІа передача. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — «Оаха дІа а лохк, ила леш а доах». 18.30 — «Берий комиссараш» яхача телевизионни дуккха серийни документальни фильма премьера. «Вай коа» яха хьалхара фильм. 19.30 — Иллеш доах Анна Германа. 20.00 — «Вай биографи 1970-гІа шу». 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Прагера трансляци. Пистедаьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

18.00 — ТІехьаьусаш цхьаькха воацаш. Нохч-ГІалгІай мебельни дахчах хІамаш еча «Терек» яхача объединене Ермоловски филиала коллектив йолча (нохчий меттала). 18.30 — «Нохч-ГІалгІайчу гІолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала). 18.50 — «Пхьагала лергаш дІаьха хІана да» яха берашта дола мультфильм. 19.00 — «Шоана кхалнах» яха тележурнал (гІалгІай меттала). 19.30 — «Дуккха ялат чудара тІехьа» яха документальни фильм. 19.50 — Кагирхошта йола программа (нохчий меттала). 20.20 — «Катаев Валентина юморескаш» яха фильм.

РАДИО

15 сентябрь

6.30 — Саг къахьегамца сийдолаш ва». Доярках Хожбахмадовах йола очерк (гІалгІай меттала). 6.45 —Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Ашараш. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — «Иллеш доах Дудаев Залимхана». Концерт. (гІалгІай меттала). 9.15 — Общественни порядкана ха тІа. 9.35 — Ашараш. 9.45 — Социалистически декхараш тІайийцад, мишта кхоачашду уж? Наькъаши тІаьши техкара управленера передача (гІалгІай меттала). 17.00 — «Кагирхой оазаш». Плиева литературни передача (гІалгІай меттала). 17.20 —Ашараш (нохчий меттала). 17.30 —ХІара балха денна — Дикала знак. Ведснски хьуна боахама коллектива хьакъехьа дола. «Энтузиасташ» яха зарисовка. 17.45 — «Кераста дына тоабаш». Философски Іилмай кандидата Ковнацке къамаьл. 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гІалгІай меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи лоадама морхаш а йоацаш, йоачан а йоацаш, малхбоалера секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 20—25, Грозне 22—24 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догІа а делхаш, тайп-тайпарча оагІонашкахьара секунде 3—7 метр чІоагІа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 4—9, дийнахьа 12—18 градус йІовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05253. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 6714.